

EEN VLAKDEKKENDE OPGRAVING TER HOOGTE VAN DE RIJSELSEPOORT 3-5 TE IEPER (WEST-VLAANDEREN)

EINDVERSLAG DEEL 1: SPOORBESCHRIJVING EN CONTEXTEN

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 2397

Rapport opgemaakt door: Pedro Pype, Jan Coenaerts en Katrien Van Den Berghe.

Derbystraat 55

9051 Gent

december 2025

Dossiernr. 39694.R.01

Projectcode OE: 2024K61

COLOFON

Titel

Een vlakdekkende opgraving ter hoogte van de Rijselsepoort 3-5 te Ieper (West-Vlaanderen).

Auteurs

Pedro Pype, Katrien Van Den Berghe, Rosean De Backer en Jan Coenaerts

Projectnummer

- 39694 (intern)
- 2023F46 (bureaustudie; archeologienota **ID 26609**)
- 2024I115 (landschappelijk bodemonderzoek a.d.h.v. profielputten – Fase 1)
- 2024I116 (proefsleuvenonderzoek i.f.v. sporensitetraject - Fase 1 – ID31039)
- 2024K61 (Opgraving)

Plaats en Datum

Gent, december 2025

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 2397

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	28/11/2024	Interne draft
v1	24/01/2025	Externe draft / definitieve versie
v2	22/12/2025	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Pedro Pype
Business Unit Manager	Chantal De Jaeger
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
General Director	Patrick Hambach

INHOUD

Lijst met figuren	5
Lijst met tabellen.....	7
1 Inleiding.....	8
2 Administratieve gegevens	9
2.1 Archeologische traject.....	9
2.2 Samenvatting van de archeologienota (ID 26609).....	10
2.3 Samenvatting van de nota Fase 1 (ID31091)	12
3 Onderzoekvragen en -doel.....	15
4 Strategigrafie van het terrein.....	18
4.1 Bodemkaart.....	18
4.2 Bodemprofielen.....	19
4.3 Observaties met betrekking tot het archeologische niveau	21
5 Overzicht van de aangetroffen sporen en structuren.....	23
5.1 Strategie en registratie.....	23
5.2 Afwijking programma van maatregelen.....	25
5.3 Overzicht en fasering.....	26
6 Fase 1: Assessment van sporen en structuren uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd 32	
6.1 Sporen uit de Late Middeleeuwen	32
6.2 Greppels S30, S50 en S65	37
6.3 Uitbraakkuil S62	39
7 Fase 2: Assessment van sporen en structuren uit de Eerste Wereldoorlog	40
7.1 Loopgraaf met zig-zag-vormige “fire-bay’s” en traversen S11	40
7.2 Extractiekuilen S6 en S46	49
7.3 Granaatinslagen	50
8 Assessment van vondsten en stalen	55
8.1 Observaties en registraties van vondsten	55
8.2 Observaties en registraties van stalen	61
9 Beantwoorden van de onderzoeksvragen	62
9.1 Voor de Laatmiddeleeuwse sporen	62
9.2 Voor de Eerste Wereldoorlog.....	64
10 Interpretatie van de archeologische site	65
11 Kwaliteitscontrole	66

12	Geschreven bronnen.....	67
12.1	Online bronnen	67

LIJST MET FIGUREN

Figuur 1:	Meest recente luchtfoto met aanduiding van het projectgebied en de geselecteerde zones voor verder onderzoek	11
Figuur 2:	Archeologische sporen aan getroffen tijdens het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek Fase 1 (ABO nv 2024)	13
Figuur 3:	Luchtfoto uit het voorjaar van 1918 met projectie van het volledige onderzoeksgebied. Een loopgraafstructuur is zichtbaar in het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied (= Fase 1) (ABO nv 2024)	14
Figuur 4:	Advies betreffende het vervolg van archeologisch onderzoek voor het volledige onderzoeksgebied met aanduiding van de opgravingszone uit nota ID31091 (ABO nv 2024)	16
Figuur 5:	Drone-opname van de westelijke helft van de opgravingszone (ABO nv 2024)	17
Figuur 6:	Drone-opname van de oostelijke helft van de opgravingszone (ABO nv 2024)	17
Figuur 7:	Uitsnede uit de bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (ABO 2024).	18
Figuur 8:	Bodemprofiel 1 (ABO nv 2024).	19
Figuur 9:	Bodemprofiel 2 (ABO nv 2024)	20
Figuur 10:	Bodemprofiel 3 met inslagkrater S54(ABO nv 2024)	20
Figuur 11:	Bodemprofiel 4 (ABO nv 2024)	21
Figuur 12:	Aanleggen van het vlak en archeologische registratie (ABO nv 2024).	24
Figuur 13:	Opschonen van het vlak (ABO nv 2024).....	25
Figuur 14:	Allesporenkaart op de meest recente orthofoto met aanduiding van de sporen met spoornummers (leesbaarder formaat in bijlage) (ABO nv 2024).....	28
Figuur 15:	Allesporenkaart op de meest recente orthofoto met aanduiding van de sporen (ABO nv 2024)	29
Figuur 16:	drone-opname na aanleg vlak 1 in de oostelijke helft van het onderzoeksgebied. ...	30
Figuur 17:	Drone-opname van de westelijke helft van de opgravingszone (ABO nv 2024)	31
Figuur 18:	Recente orthofoto met aanduiding van de sporen uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe Tijd (ABO nv 2025)	32
Figuur 19:	Recente orthofoto met aanduiding van de sporen uit de Nieuwe Tijd (ABO nv 2025)	33
Figuur 20:	S62 uit de nieuwe tijd op de voorgrond, met op de achtergrond een deel van de kuilencluster uit de late middeleeuwen doorsneden door greppel S63	33
Figuur 21:	Drone-opname van de kuilencluster S53-S54, S56-S57; S59(ABO nv 2024).....	34
Figuur 22:	Coupefoto S53-S50 en S54.....	35
Figuur 23:	coupe S50 (ABO nv 2024).....	35
Figuur 24:	Vlacfoto S57	35
Figuur 25:	Coupefoto S57 (ABO nv 2024)	36
Figuur 26:	Overzichtsfoto S50 en S65 tussen de kuilenconfiguratie (ABO nv 2024)	37
Figuur 27:	coupefoto greppel S50 (ABO nv 2024).....	38
Figuur 28:	Coupefoto greppel S65 (ABO nv 2025)	38
Figuur 29:	coupefoto S62 (ABO nv 2024).....	39
Figuur 30:	Schematisch overzicht van de typologie van loopgraven (bovenaanzicht) (Gheyle, <i>et al.</i> 2021, p. 55)	40
Figuur 31:	Algemeen grondplan van de aangetroffen sporen uit de Eerste Wereldoorlog (ABO nv 2024)	41

Figuur 32: Vlakopname van het westelijke deel van loopgraaf S11 vanuit het oosten (ABO nv 2024)	41
Figuur 33: Vlakopname van het oostelijke deel van loopgraaf S11 vanuit het zuiden (ABO nv 2024)	42
Figuur 34: Drone-opname van het oostelijke deel van loopgraafstructuur S11 (ABO nv 2024)	43
Figuur 35: Drone-opname van het westelijke deel van loopgraafstructuur spoor 11 (ABO nv 2024)	44
Figuur 36: Doorsnede van loopgraaf spoor 11 (ABO nv 2024)	45
Figuur 37: Detail van een rest XPM-draadnet uit de opvulling van loopgraaf S11 (ABO nv 2024)	45
Figuur 38: Luchtfoto van 10 september 1917 (www.luchtfotografie1914-1918)	46
Figuur 39: Britse trenchmap van 15 mei 1918 met aanduiding van de bewuste loopgraaf (Sheet 28:NW; National Library of Scotland)	47
Figuur 40: Luchtfoto van 31 juli 1918 met de oost-west verlopende loopgraaf (www.luchtfotografie1914-1918)	48
Figuur 41: Projectie van de aangetroffen W.O.I-sporen op de luchtfoto van 31 juli 1918 (ABO nv 2025)	48
Figuur 42: Vlakopname van extractiekuil S6 vanuit het zuidwesten (ABO nv 2024)	49
Figuur 43: Coupe S6 (ABO nv 2024)	49
Figuur 44: S46 Extractiekuil (ABO nv 2024)	50
Figuur 45: Algemeen sporenplan met aanduiding van de granaatinslagen (ABO nv 2024)	51
Figuur 46: coupefoto granaatinslag S20 (ABO nv 2024)	51
Figuur 47: Vlakfoto granaatinslag S20 (ABO nv 2024)	52
Figuur 48: vlakfoto granaatinslag S21 (ABO nv 2024)	53
Figuur 49: coupefoto S21 (ABO nv 2024)	53
Figuur 50: vlakfoto granaatinslag S41 (ABO nv 2024)	54
Figuur 51: Vondsten uit S64 (ABO nv 2024)	55
Figuur 52: Onafgevuurde Britse .303 in centraalvuur-patronen in clip voor Lee Enfield geweer uit loopgraaf S11 (ABO nv 2024)	56
Figuur 53: Onafgevuurde Britse .303 in centraalvuur-patroon uit loopgraaf S11 (ABO nv 2024)	57
Figuur 54: Fragment van de standaard infanterieschop uit loopgraaf S11 (buitenzijde) (ABO nv 2024)	57
Figuur 55: Fragment van de standaard infanterieschop uit loopgraaf spoor 11 (binnenzijde) (ABO nv 2024)	58
Figuur 56: Goed bewaarde schok-granaatontsteker model 1904 (ABO nv 2024)	59
Figuur 57: Goed bewaarde schok-granaatontsteker model 1904 (ABO nv 2024)	59
Figuur 58: Duitse 77mm artilleriegranaat met mogelijk toxische lading (ABO nv 2024)	60
Figuur 59: Voorbeelden van Toxische 7,7cm artilleriegranaten (Passion & Compassion 1914-1918)	61

LIJST MET TABELLEN

Tabel 1: Administratieve gegevens (ABO nv 2024) 9

Tabel 2: Overzicht sporen per periode (ABO nv 2024) 26

1 INLEIDING

Het voorliggende eindverslag bevat de resultaten van de opgraving aan de Rijselsepoort 5-7 te Ieper. Het eerste deel omvat het assessment, beschrijving en interpretatie van de aangetroffen sporen en contexten. Er is geen voorstel voor natuurwetenschappelijk onderzoek opgenomen, aangezien er geen contexten werden aangetroffen die dit vereisen. Het tweede deel van het rapport omvat de bijlages: sporenlijst, vondstenlijst, fotolijst en een selectie van foto's.

Uit de archeologienota bleek een hoge verwachting vanaf de (Late) Middeleeuwen naar voren te komen (ID26609).¹ Hierdoor bleek het noodzakelijk om een proefsleuvenonderzoek uit te voeren (ID31039).² Ter hoogte van het noordwesten van het onderzoeksgebied werden sporen aangetroffen afkomstig uit de Late Middeleeuwen en de Eerste Wereldoorlog (WO I). Deze sporen hebben mogelijk betrekking op de aatmiddeleeuwse stadsontwikkeling van Ieper en kunnen ook eventueel gerelateerd worden aan de laatmiddeleeuwse ambachtelijk wijk "Verdrongen Weide", ca. 200m ten oosten van het onderzoeksgebied. De laatmiddeleeuwse wijk kwam tot stand omstreeks het midden van de 13de eeuw en werd opgegeven tijdens het Beleg van Ieper in 1383. In de zuidelijke helft van het onderzoeksgebied werden een aantal sporen aangetroffen die relateren aan WO I. De aangetroffen sporen van loopgraafstructuren en bijhorende constructies werden deze, op basis van de luchtfoto's en de loopgravenkaarten, aangelegd tijdens het voorjaarsoffensief van 1918. Een opgraving bleek dus noodzakelijk om het kennispotentieel volledig in kaart te brengen.

De opgraving (ca. 2500m²) werd uitgevoerd in twee noord-zuid gerichte werkputten (werkput 1A en 1B) tussen 18 en 25 november onder projectcode 2024K61. Het onderzoek werd uitgevoerd door erkende archeologen Pedro Pype, Jan Coenaerts, Katrien Van Den Berghe en assistent-archeologe Rosean De Backer van ABO nv. De resultaten van de opgraving sluiten mooi aan bij de observaties van het proefsleuvenonderzoek.

Ter hoogte van de uiterst noordwestelijke hoek van de opgravingszone kwamen een 10-tal kuilen aan het licht. Enkele van deze kuilen werden reeds tijdens het proefsleuvenonderzoek aangesneden en in verband gebracht met laatmiddeleeuwse (artisanale?) activiteiten. Opvallend is de opvallende configuratie van een 8-tal kuilen in een onduidelijke configuratie.. Tussen de beide kuilenrijen is er een smalle tussenafstand van ca. ca. 0,70m. De functie van de kuilen is echter niet geheel duidelijk. Op basis van het aardewerk werden de kuilen opgegeven aan het begin van de Nieuwe Tijd (ca. 16de eeuw).

Voor wat betreft de Eerste Wereldoorlog kwamen sporen aan het licht van een oost-west verlopende loopgraafstructuur met een duidelijk zigzag verloop met bijhorende extractiekuilen voor het bekomen van extra aanaardingsmateriaal voor het opwerpen van de borstwering. Aan de noordelijke zijde wijzen minstens één rechthoekige kuil op de aanwezigheid van traversen. In doorsnede heeft de uitgraving voor de aanleg van de loopgraaf een kom- tot trogvormige doorsnede met schuine wanden. Sporadisch werden resten aangetroffen van XPM-draadnetten voor het beschoeien van de wanden. Verder werden verschillende in grootte en vorm variërende granaatinslagen geregistreerd als gevolg van Duitse artilleriebeschietingen. Enkele ontstekers wijzen op Duitse granaatontstekers model 1904. De aangetroffen loopgraaf komt duidelijk overeen met de structuur zichtbaar op de luchtfoto's van het voorjaar 1918.

¹ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/26609>

² <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/31091>

2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2024K61 - Archeologienota: 2023F46 (ID 26609) - Landschappelijk bodemonderzoek fase 1: 2024I115 - Proefsleuvenonderzoek fase 1: 2024I116
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- Straat + nr.:	Rijselsepoort 5-7
- Postcode:	8900
- Fusiegemeente:	Ieper
- Land:	België
Lambertcoördinaten (1972) X/Y (EPSG:31370)	
Kadaster	
- Gemeente:	Ieper
- Afdeling:	1
- Sectie:	D
- Percelen:	NW [45634 171239] NO [45747 171234] ZO [45709 171101] ZW [45604 171157]
Onderzoekstermijn	november 2024
Thesaurus	Ieper, Rijselsepoort 5-7, Late Middeleeuwen, Eerste Wereldoorlog, opgraving
Inbreng externe specialisten	*

Tabel 1: Administratieve gegevens (ABO nv 2024)

2.1 ARCHEOLOGISCHE TRAJECT

Het project betreft een verkavelingaanvraag.

- **2023F46** (bureaustudie; archeologienota ID 26609)
- **2024I115** (landschappelijk bodemonderzoek a.d.h.v. profielputten – Fase 1, nota ID31039)
- **2024I116** (proefsleuvenonderzoek i.f.v. sporensitetraject - Fase 1, nota ID31039)

2.2 SAMENVATTING VAN DE ARCHEOLOGIENOTA (ID 26609)

Hierna volgt een citaat uit ID 26609 (archeologienota, De Weirdt 2023, PVM, p.61-62):

“Er wordt voor de bouw van een nieuw winkelpand van Lidl ter hoogte van Rijselsepoort 5-7 te Ieper (provincie West-Vlaanderen) een bodemingreep beoogd van ca. 10.530m². Deze ingreep overschrijdt de wettelijk bepaalde grenswaarden van 10.530m² voor een zone industrieel gebied, waardoor het Onroerend Erfgoeddecreet (art. 5.4.) de opmaak van een archeologienota verplicht ter evaluatie en waardering van het archeologisch potentieel van het betrokken bodemarchief.

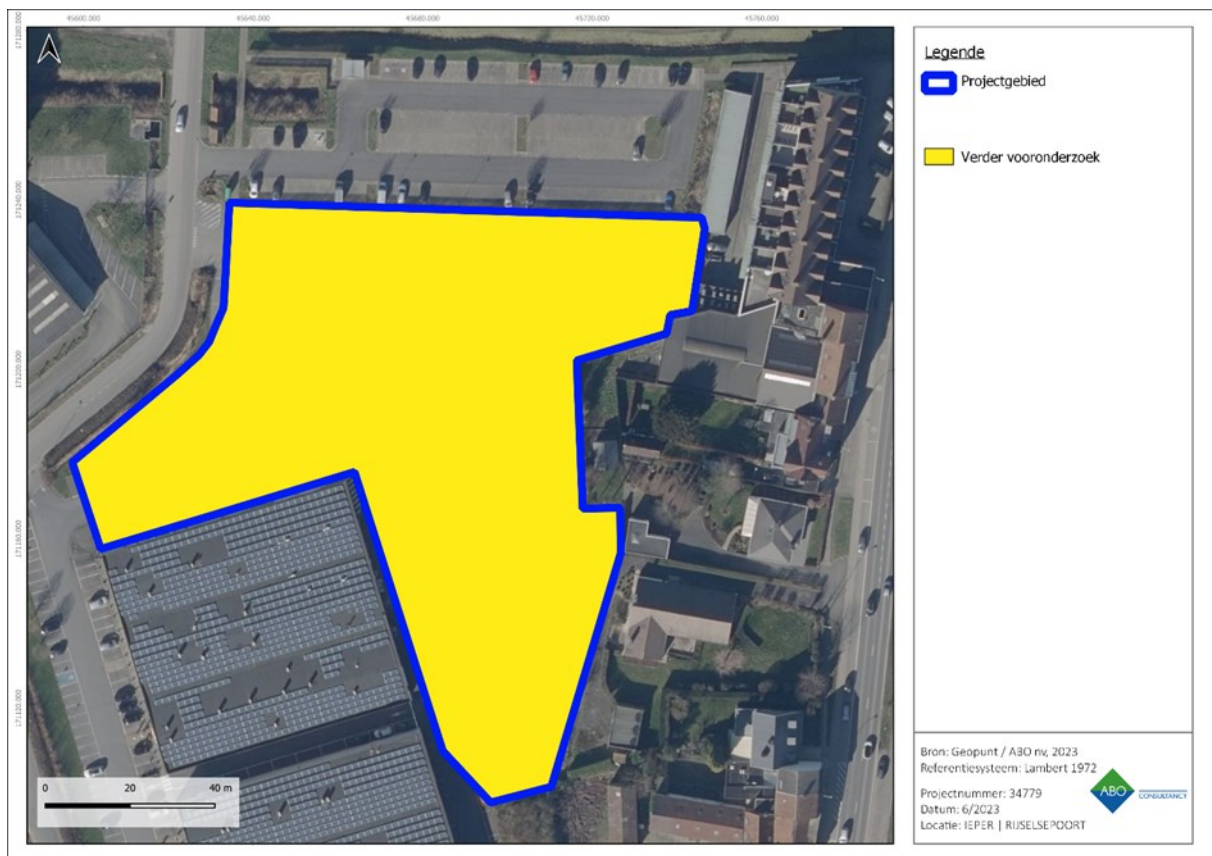
Het verslag van resultaten van deze archeologienota kon echter geen afdoende uitspraken doen inzake het archeologisch potentieel van het bodemarchief ter hoogte van het onderzoeksgebied. Aan de hand van bestaande en ontsloten landschappelijke, archeologische, historische, iconografische en cartografische gegevens werd de kans op het aantreffen van archeologische resten reëel bevonden. Dit bleek hoofdzakelijk uit:

- Er zijn tijdens archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem in de directe omgeving sporen gevonden uit de Volle en Late Middeleeuwen, alsook de Nieuwe tijd. De Middeleeuwse periode was hierbij het sterkst vertegenwoordigd. Er zijn enkele sporen uit vroegere periodes gekend (Gallo-Romeinse periode), maar deze zijn sterk ondervertegenwoordigd. Steentijd blijkt expliciet afwezig te zijn in de ruimere omgeving rondom het projectgebied en de stad Ieper. Verder zijn er ook enkele locaties gekend op basis van bijvoorbeeld cartografische bronnen, zoals enkele windmolens meteen ten zuiden van het projectgebied, alsook de locaties van fortificaties uit de Nieuwe tijd (Vaubanversterking). Op basis van deze informatie bestaat de kans om resten en/of sporen van menselijke aanwezigheid uit zeer uiteenlopende perioden aan te treffen ter hoogte van het projectgebied. Het kan op basis van dit bureauonderzoek gesteld worden dat er een verhoogde verwachting is voor restanten uit de Middeleeuwse periode en alles wat later volgt.*
- Het projectgebied is gelegen binnen de ‘Uterste Vesten’, de laatMiddeleeuwse stadsomwalling van de stad Ieper. Daarnaast is de locatie ook gekend als zijnde de plek waar een deel van de verdwenen Sint-Michielsparochie gelegen heeft. Opgravingen in de jaren ’90 van vorige eeuw hebben een gedeelte van deze intact bewaarde wijk blootgelegd. Het huidige projectgebied bevindt zich op minder dan 200m afstand van deze opgegraven archeologische site. Het projectgebied grenst ten oosten ook aan de Rijselseweg te Ieper aan de Twaalf Apostelen (CAI 152754). Hier werd tijdens een noodopgraving Laatmiddeleeuwse bewoning aangetroffen te relateren aan de Sint-Michielswijk; Mogelijk loopt dit door in het projectgebied. De aard, bewaring en datering moet door een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden geverifieerd.*
- Uit historisch en landschappelijk onderzoek blijkt dat het projectgebied reeds voor een groot gedeelte onbebouwd was en in gebruik was als landbouwgebied vanaf de Late Middeleeuwen. Nadat de Sint-Michielswijk verwoest werd is deze nooit heropgebouwd geweest en is de locatie van het projectgebied vermoedelijk altijd open ruimte geweest. Betrouwbare historische kaarten, die de aanwezigheid van de open ruimte bevestigen, gaan slechts terug tot het begin van de 18de eeuw. Landschappelijk gezien is het projectgebied gelegen op een hoogte van +22m-TAW. Er werd het bodemtype Ldp(o) gekarteerd binnen het gehele projectgebied. Het projectgebied zelf is gelegen in de alluviale vlakte van de Ieperlee rivier, ten noorden van een van de uitlopers van de Vlaamse heuvelrug. De landschappelijke ligging van het projectgebied brengt geen verhoogde archeologische verwachting met betrekking tot de steentijden met zich mee. De Quartaire sedimenten bestaan uit type 3a, wat erop wijst dat er alluviale processen doorheen het laatpleistoceen en het holoceen hebben plaatsgevonden (Ieperlee rivier). Bodemtype Ldp(o) is een vrij tot zeer vochtige bodemsoort, waar zandleem tot leem*

sedimenten voorkomen. Dit maakt dat de kans op bewaring van eventueel aanwezig erfgoed uit de steentijden klein is. Het is echter nooit compleet uit te sluiten dat er erfgoed uit deze periode aanwezig zou kunnen zijn. Omliggend rondom het projectgebied is in de ruime omgeving het bodemtype OB gekarteerd, wat wijst op intensieve antropogene verstoring van de bodem. De huidige toestand wijst er echter op dat er mogelijk een nivellering heeft plaatsgevonden, hoewel dit niet bevestigd kan worden. De topografische kaarten uit 1873 tot 1986 tonen een terrein aan dat lichtjes afhelt van zuid naar noord, met ongeveer 1m verschil tussen 18 en 19 meter. Echter is op de hoogteprofielen te zien dat vandaag de dag het terrein volledig vlak is, wat waarschijnlijk kan verklaard worden door de slechts zeer recente bebouwing van het projectgebied (2005).

- Door de aard van de geplande werken die de initiatiefnemer plant uit te voeren wordt over het algemeen een hoge graad van verstoring verwacht (>100 cm-mv) over 93% van de oppervlakte binnen het projectgebied (9.818m²). Hierdoor wordt de kans dat potentiële archeologische resten verstoord worden als reëel beschouwd, afhankelijk van de al dan niet aanwezigheid van een nivelleringslaag of verstoringen door eerdere activiteiten.

Omdat de geplande werkzaamheden het eventueel aanwezige archeologisch bodemarchief bedreigen, wordt bijkomend archeologisch onderzoek geadviseerd over het volledige projectgebied.”

Figuur 1: Meest recente luchtfoto met aanduiding van het projectgebied en de geselecteerde zones voor verder onderzoek

2.3 SAMENVATTING VAN DE NOTA FASE 1 (ID31091)

Hieronder volgt een citaat uit De Weirdt et al. 2024:

“Tijdens het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek van fase 1 werden er 18 archeologische sporen aangetroffen. Het sporencomplex kan opgedeeld worden in twee zones waar sprake is van een archeologische site:

- De zuidelijke helft van het onderzoeksgebied: WO I sporencomplex met loopgraven, extractiekuilen en een mogelijke shelter*
- De noordwestelijke hoek van het onderzoeksgebied: Laatmiddeleeuws sporencomplex met kuilen en een greppel, hoogstwaarschijnlijk gerelateerd aan de verdwenen Laatmiddeleeuwse Sint-Michielswijk.*

Er is dus in het reeds onderzochte deel sprake van aanwijzingen voor twee bewaarde archeologische sites.

Ter hoogte van het noordwesten van het onderzoeksgebied werden sporen aangetroffen afkomstig uit de Late Middeleeuwen. Deze sporen hebben rechtstreeks betrekking op de Laatmiddeleeuwse stadsontwikkeling van Ieper en kunnen ook rechtstreeks gerelateerd worden aan de archeologische site van de laatmiddeleeuwse ambachtelijk wijk “Verdrongen Weide” die zich 15-200m ten oosten van het onderzoeksgebied situeert.

Wegens het beperkte ruimtelijk inzicht in de sporen kan er geen afdoende interpretatie gegeven worden aan het Laatmiddeleeuwse sporencomplex. Echter vormt dit een belangrijk onderzoeksdoel dat in een vervolgonderzoek bestudeerd dient te worden.

In de zuidelijke helft van het onderzoeksgebied werden een aantal sporen aangetroffen die relateren aan de Eerste Wereldoorlog. Reeds in de bureaustudie werd hier aandacht aan besteed en werd er beargumenteerd dat restanten uit de Eerste Wereldoorlog aanwezig kunnen zijn binnen het onderzoeksgebied.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek kwamen een aantal loopgraven aan het licht die rechtstreeks betrekking hebben op de veldslagen die rondom Ieper uitgevochten werden. In de bureaustudie werden luchtfoto’s geraadpleegd waarop dit loopgravenstelsel waargenomen kan worden.

Uit het proefsleuvenonderzoek kan geconcludeerd worden dat er een zeer groot potentieel voor kennisvermeerdering aanwezig is binnen het onderzoeksgebied van Fase 1. Er werd een sporencomplex aangetroffen dat specifiek gerelateerd is aan twee belangrijke periodes van de ontwikkelingen op en rondom de stad Ieper: de Late Middeleeuwen en de Eerste Wereldoorlog.

De aangetroffen laatmiddeleeuwse sporen kunnen mogelijk wijzen op ambachtelijke activiteiten en dus mogelijk te linken met de ambachtelijk wijk van Sint-Michiels gelegen buiten de zuidelijke stadsomwalling (cfr. archeologisch onderzoek “Verdrongen Weide”). De wijk kwam tot stand omstreeks het midden van de 13de eeuw en werd opgegeven tijdens het Beleg van Ieper in 1383.

Voor wat betreft de aangetroffen sporen van loopgraafstructuren en bijhorende constructies werden deze, op basis van de luchtfoto’s en de loopgravenkaarten, aangelegd tijdens het voorjaarsoffensief van 1918.

Gezien de aard van de aangetroffen sporen, de bewaringstoestand, het hoge kennispotentieel én de bedreiging ervan door de geplande infrastructuurwerken wordt een vervolgonderzoek geadviseerd in

de vorm van een vlakdekkende opgraving over het volledige door middel van proefsleuven onderzochte terrein (2.480m²)”..

Figuur 2: Archeologische sporen aan getroffen tijdens het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek Fase 1 (ABO nv 2024)

Figuur 3: Luchtfoto uit het voorjaar van 1918 met projectie van het volledige onderzoeksgebied. Een loopgraafstructuur is zichtbaar in het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied (= Fase 1) (ABO nv 2024)

3 ONDERZOEKVRAGEN EN -DOEL

De doelstelling van het vooronderzoek – het vaststellen van de aanwezigheid van een archeologische site en de karakteristieken en bewaringstoestand van deze site, alsook een analyse van de relatie met het landschap, de waarde en de impact van de geplande werken – werd tijdens het bureauonderzoek en aansluitende proefsleuvenonderzoek gehaald.

Gezien echter de aard en datering van de sporen deel uitmakend van de site nader onderzoek vergen werd een vervolgonderzoek noodzakelijk bevonden. Hierin dient ook het grotere ruimtelijke en chronologische kader mee in rekening genomen te worden.

Gezien de aard en bewaringstoestand van de aangetroffen sporen dringt een archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van een vlakdekkende opgraving zich op. Het vervolgonderzoek dient gericht te zijn op twee aandachtspunten:

Volgende onderzoeksvragen dienen beantwoord te worden:

Voor de laatmiddeleeuwse sporen:

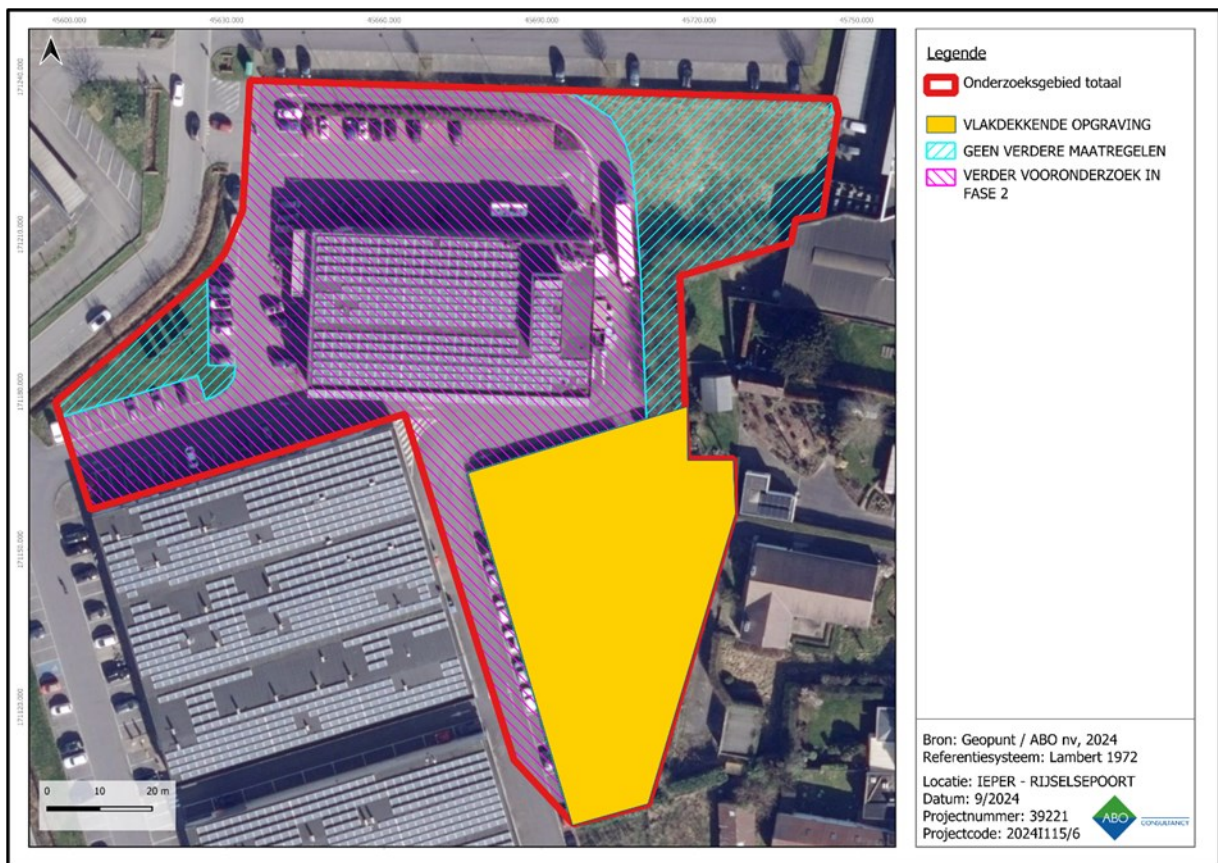
- Wat is de aard, datering, bewaring en ruimtelijke samenhang van de aangetroffen archeologische resten? Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Wat is de aard en spreiding van de kuilen?
- Kunnen er afgebakende percelen afgebakend worden?
- Wat zegt de materiele cultuur over de aard en datering van de sporen?
- Wat is het type site op basis van de contexten en/of vondstmateriaal (bewoning, artisanal,...)?
- Zijn er aanwijzingen aanwezig voor artisanale of ambachtelijke activiteiten (vb. metaalnijverheid, pottenbakkers, end.)?
- Hoe past de nederzetting binnen de kennis van het laatmiddeleeuwse landschap in de nabije omgeving, is er info voorhanden omtrent het wegennet in de onmiddellijke nabijheid?
- Zijn er typologische verschillen merkbaar in de greppels, en zo ja, waaraan zijn deze verschillen gerelateerd? (afbakening, afwatering, ...).
- Tot welke vondstcategorieën behoren de vondsten?
- Wat is de conserveringsgraad van de verschillende vondstcategorieën?
- Kunnen er aanwijzingen aangeleverd worden omtrent de ecologie van het landschap?
- Hoe passen de resultaten van de opgraving binnen de grotere regio van leper en meer bepaald de laatmiddeleeuwse ambachtelijk wijk van de “Verdronken Weide”?

Voor de Eerste Wereldoorlog:

- Wat is de aard, datering, bewaring en ruimtelijke samenhang van de aangetroffen archeologische resten? Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Stemmen de aangetroffen sporen overeen met de structuren zichtbaar op de luchtfoto's daterend van het voorjaar 1918?

- Kan er bijkomend inzicht bekomen worden omtrent de constructie van de stellingen en bijhorende structuren?
- Tot welke vondsttypes of - categorieën behoren zij en wat is hun bewaringsgraad?

Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden. Het gefundeerd beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium voor de erkend archeoloog of het onderzoeksdoel met succes bereikt werd.

Figuur 4: Advies betreffende het vervolg van archeologisch onderzoek voor het volledige onderzoeksgebied met aanduiding van de opgravingzone uit nota ID31091 (ABO nv 2024)

Figuur 5: Drone-opname van de westelijke helft van de opgravingszone (ABO nv 2024)

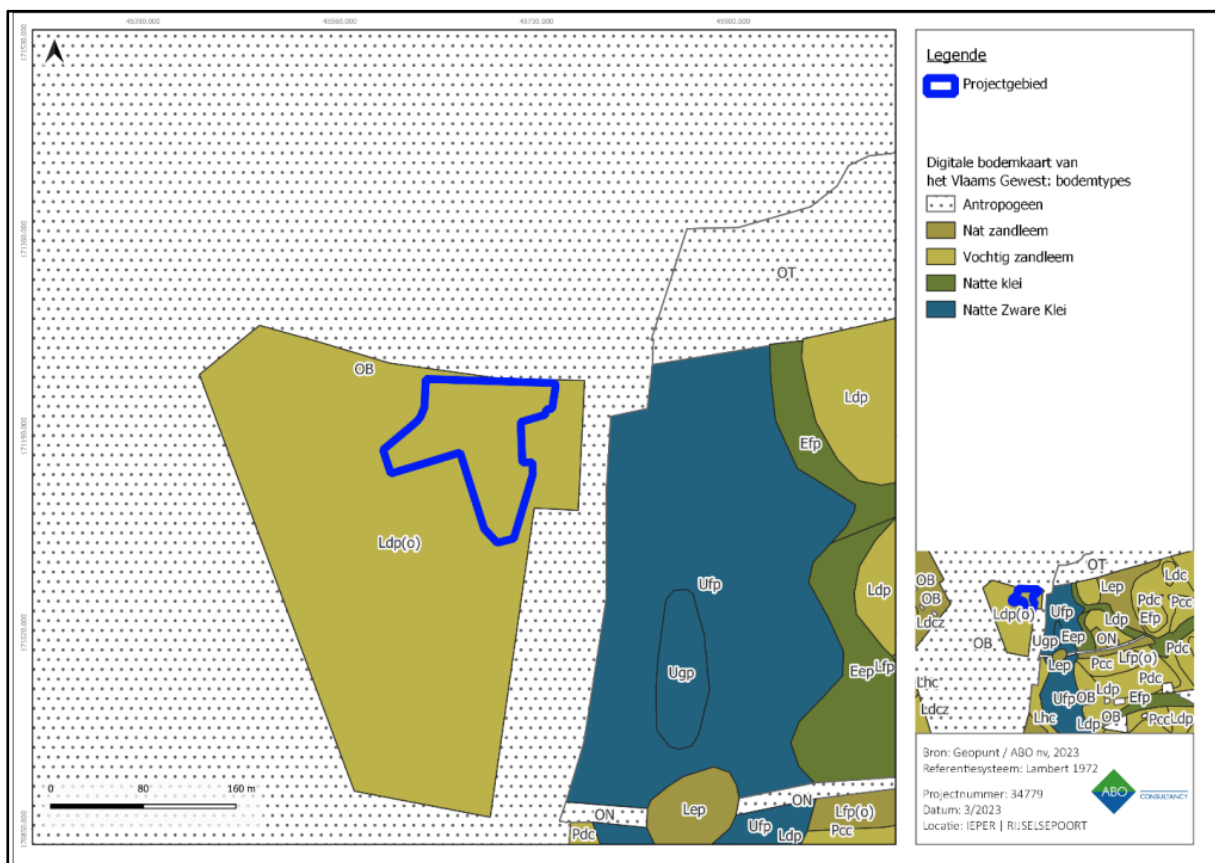
Figuur 6: Drone-opname van de oostelijke helft van de opgravingszone (ABO nv 2024)

4 STRATEGRAFIE VAN HET TERREIN

4.1 BODEMKAART

Volgens de gedigitaliseerde Bodemkaart (1950-1970) zien we dat zo goed als het gehele projectgebied gelegen is in een gebied waar het bodemtype **Ldp(o)** gekarteerd is (Figuur 7). Het betreft hier matig gleyige gronden op zandleem zonder profielontwikkeling. Ldp gronden zijn tevens colluviale gronden, gekenmerkt door een laag recent geërodeerd sediment. Meestal wordt op geringe tot matige diepte een bedolven textuur B of een Tertiair substraat aangetroffen. Het colluviaal dek onderscheidt zich van het autochtoon zandleem door de aanwezigheid van kleine houtskool- en baksteenrestjes. Roestverschijnselen beginnen tussen 50 en 80 cm. De waterhuishouding is gekenmerkt door wateroverlast in de winter; ze is goed in de zomer (Van Ranst & Sys 2000).

Hoewel het bodemtype **Ldp(o)** gekarteerd werd ter hoogte van het projectgebied is in de directe omgeving rondom het projectgebied overal een kartering '**OB**' zichtbaar, wat wijst op intensieve verstoring door antropogene activiteit. Ten noordoosten van het projectgebied is eveneens een kartering van bodemtype **OT** aangegeven, wat wijst op afgegraven gronden. Door de indicatieve aard van de digitale bodemkaart dient er met een foutenmarge rekening gehouden te worden, waardoor mogelijks de bodem binnen het projectgebied ook onder de kartering **OB** kan vallen

Figuur 7: Uitsnede uit de bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (ABO 2024).

4.2 BODEMPROFIELEN

Tijdens de opgraving werden een viertal bodemprofielen geregistreerd (Figuur 8-10). Er is een duidelijke correlatie met het landschappelijk bodemonderzoek tijdens het vooronderzoek en werden quasi gelijkaardige observaties vastgesteld.

De zuidoostelijke zone werd gekenmerkt door de aanwezigheid van een homogene teellaag (ca. 30cm) met daaronder een duidelijk antropogeen subrecente ophogingslaag met een dikte variërend tussen 30 en 50 centimeter (H1; Figuur 8-10). De aanwezigheid van deze ophogingslaag werd reeds beargumenteerd in de archeologienota met aktename. Dit bleek ook uit de boorstaten van het milieuhygiënisch onderzoek dat in de bureaustudie besproken werd. Wellicht is dit materiaal afkomstig van de grondroerende werkzaamheden in functie van de voorbereiding van de ambachtelijke zone begin 2000.

Onder het subrecente ophogingspakket situeert zich echter nog een bewaarde bodemopbouw met een vermengde A-C bodemsequentie (H2). Er werd geen natuurlijke B-horizont waargenomen onder het ophogingspakket. De A-horizont onder het subrecente ophogingspakket bevat echter een grote hoeveelheid aan geoxideerde ijzerfragmenten die afkomstig zijn van ontplofte munitie (zogenaamde tactisch schroot). Deze vermengde A-horizont kan hierdoor ongetwijfeld gelinkt worden aan de herstellingsfase van de “Verwoeste Gewesten” na de Eerste Wereldoorlog. De natuurlijke bodem manifesteerde zich op een diepte van ca. 90cm (H3).

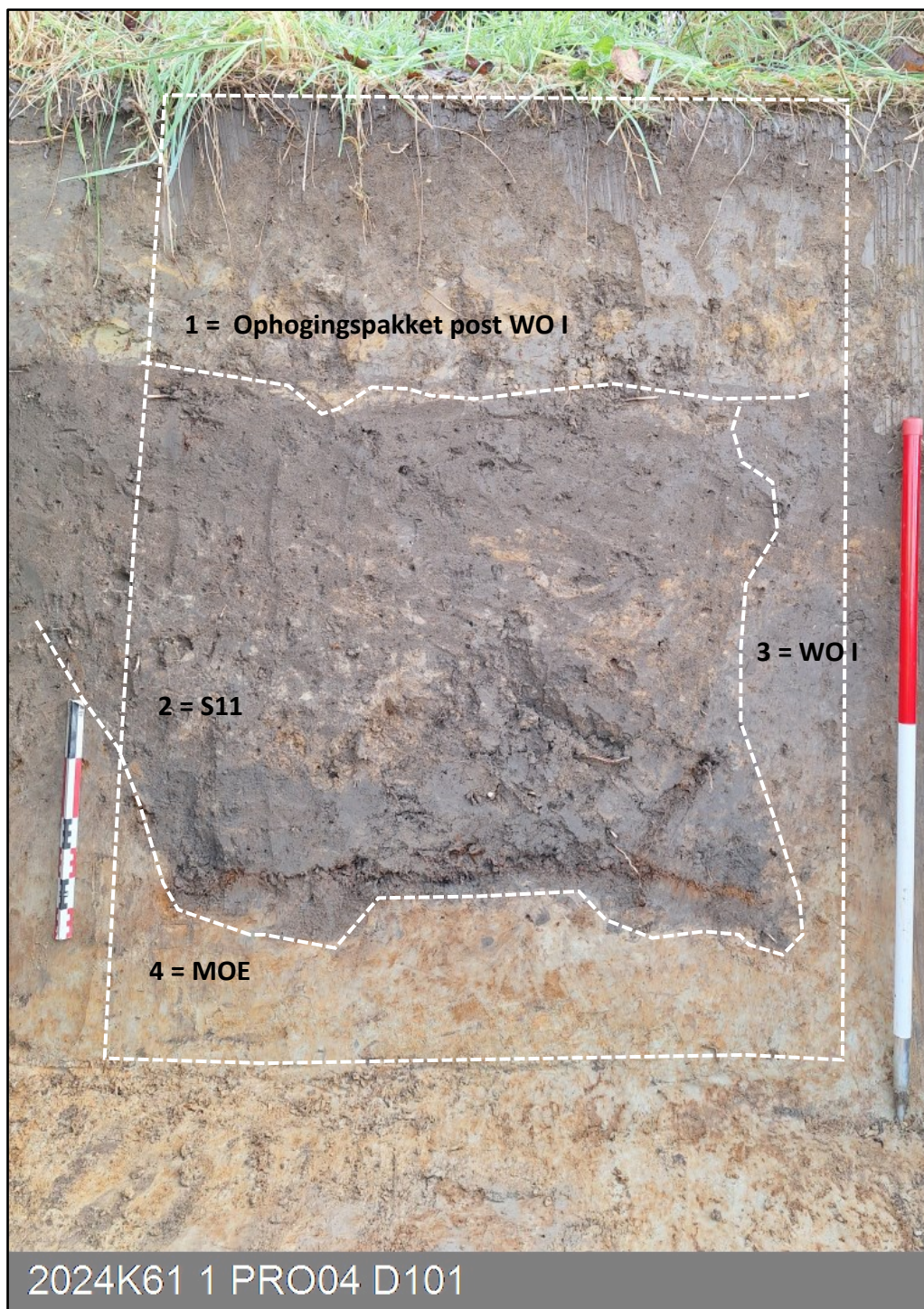
Figuur 8: Bodemprofiel 1 (ABO nv 2024).

Figuur 9: Bodemprofiel 2 (ABO nv 2024)

Figuur 10: Bodemprofiel 3 met inslagkrater S54(ABO nv 2024)

Figuur 11: Bodemprofiel 4 (ABO nv 2024)

4.3 OBSERVATIES MET BETREKKING TOT HET ARCHEOLOGISCHE NIVEAU

De bodemprofielen tonen aan dat de oorspronkelijke bodemopbouw verstoord is door zowel recente als oudere menselijke ingrepen. Boven de natuurlijke ondergrond bevindt zich een homogene teellaag en een dik, antropogeen ophogingspakket van 30 tot 50 cm, vermoedelijk aangebracht tijdens de aanleg van de ambachtelijke zone rondom het onderzoeksgebied begin jaren 2000 (cf. archeologienota).

Daaronder is nog een vermengde A-C bodemsequentie aanwezig, zonder herkenbare natuurlijke B-horizont. De talrijke geoxideerde ijzerfragmenten wijzen op verstoringen die samenhangen met de herstellingswerken van de “Verwoeste Gewesten” na de Eerste Wereldoorlog.

Hieruit volgt dat het archeologische niveau in deze zone grotendeels verstoord is en de bewaring van oudere sporen **slecht tot beperkt** moet worden ingeschat. Enkel dieperliggende sporen zijn nog duidelijk bewaard.

5 OVERZICHT VAN DE AANGETROFFEN SPOREN EN STRUCTUREN

5.1 STRATEGIE EN REGISTRATIE

De opgraving van langs de Rijselsepoort 5-7 te Ieper werd uitgevoerd tussen maandag 18 november en maandag 25 november 2024. Het onderzoek werd uitgevoerd door erkende archeologen Pedro Pype, Jan Coenaerts, Katrien Van Den Berghe en assistent-archeologe Rosean De Backer van ABO nv (Figuur 5-6; 12-13). De grondwerken werden uitgevoerd door Brecht Scheldeman. Er werd in twee werkputten gewerkt, waarbij deze allebei als werkput 1 werden geregistreerd. Het grootste deel van de opgraving kon in goede omstandigheden gebeuren (koud en droog weer), maar door hevige regenval naar het einde van de opgraving toe was het moeilijker om de kuilen S53 tot S60 te couperen.

Er werd slechts 1 vlak aangelegd tot op het eerste archeologische niveau; gemiddeld op ca. 1m-mv.

Het afgraven van het terrein en het aanleggen van het vlak gebeurt met een kraan met tandeloze kraanbak van ca. 21 ton onder constante begeleiding van een erkend archeoloog. Voor het verder gedetailleerd vrijleggen van de recentere structuren werd gebruik gemaakt van een minigraver.

Archeologisch relevante sporen en structuren werden handmatig vrijgelegd en opgeschoond.

De aarde werd steeds gescheiden afgegraven en gestockeerd te worden. De afzonderlijke werkputten dienen groot genoeg te zijn om voldoende ruimtelijk inzicht te bekomen per werkput. Bij vaststelling van een palencluster dient deze in zijn totaliteit vrijgelegd te worden om inzicht te bekomen in de aard en omvang van de structuur.

Er werd geopteerd om de afzonderlijke stroken hetzelfde werkputnummer te geven om verwarring te vermijden, nl. werkput 1.

De archeologische sporen worden conform met de CvGP 4.0 geregistreerd en onderzocht teneinde zoveel mogelijk informatie omtrent aard en datering te extraheren. Eens de vlakken aangelegd zijn dienen er maatregelen genomen te worden tegen overlast van regen- of grondwater. Bij warm weer dienen ook voorzorgsmaatregelen genomen te worden om te voorkomen dat sporen uitdrogen. Dit geldt vooral voor die gevoelig zijn of een grote informatie waarde kunnen herbergen (bvb grafcontexten, waterputten, silo's, etc.).

Vondsten en stalen worden steeds behandeld zoals voorzien in de CvGP en worden voorzien van de nodige labels. De spoorregistraties (beschrijving, vlak- en coupefoto's) werd digitaal uitgevoerd door middel van de ADA-database. Tijdens de opgraving was steeds een CTE-deskundige (Pedro Pype) aanwezig gezien de grote trefkans op het aantreffen van onontplofte CTE uit de Eerste Wereldoorlog.

Figuur 12: Aanleggen van het vlak en archeologische registratie (ABO nv 2024).

Figuur 13: Opschonen van het vlak (ABO nv 2024).

5.2 AFWIJKING PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Er werden geen afwijkingen ten opzichte van het voorgestelde Programma van Maatregelen.

5.3 OVERZICHT EN FASERING

Tijdens het archeologisch onderzoek werden in totaal 78 sporen geregistreerd, verspreid over twee chronologische fasen (tabel 2; Figuur 14-17). De meeste spoornummers (ca. 66 sporen: S1-S15, S17, S18, S20-S35, S37-S49, S51, S52, S61, S64, S67-S78) kunnen in verband gebracht worden met sporen uit de WO I zoals loopgraafstructuren en granaatinslagen. De overige 11 spoornummers (S16, S30, S50, S53, S54, S56, S59, S60, S62, S65, S66, kunnen geassocieerd worden de Late Middeleeuwen en/of Postmiddeleeuwen (vooral Nieuwe Tijd).

De analyse van de morfologie, vulling, inclusies en oriëntatie laat toe om de sporen te groeperen in functionele en temporele categorieën. De meerderheid van de vastgestelde structuren kan worden toegeschreven aan militaire activiteiten uit de Eerste Wereldoorlog, terwijl oudere en jongere sporen wijzen op een continue, zij het sporadische, menselijke aanwezigheid vanaf de late middeleeuwen tot

De sporeninventaris toont een duidelijk gelaagde bewonings- en gebruiksgeschiedenis. De site werd tijdens WO I intensief gebruikt, waarschijnlijk als deel van een militair verdedigingssysteem. Daaronder bevinden zich oudere middeleeuwse en vroegmoderne sporen die wijzen op een eerder agrarisch gebruik van het terrein. De beperkte sporen uit de nieuwste tijd duiden op een verminderde activiteit in de 19de–20ste eeuw, waarna het terrein grotendeels ongestoord bleef.

Periode	Structuur/spoorcombinatie	Spoornummer(s)	Vondsten
WO I	Loopgraafstructuur, extractiekuil, granaatinslagen	1-15, 17, 18, 20-35, 37-49, 51, 52, 61, 64, 67-78	0.303in patronen, 2 standaardschoppen infanterie, XPM
Late-/Post ME	Kuilen, greppels	16, 30, 50, 53, 54, 56, 59, 60, 62, 65, 66,	aardewerk
Recent	kuil	63	

Tabel 2: Overzicht sporen per periode (ABO nv 2024)

Figuren 14 en 15 geven een overzicht van de aangetroffen sporen. Figuur 16 en 17 tonen drone-opnames van de opgraving na aanleg vlak.

Fase 1: Late Middeleeuwen -Postmiddeleeuwen

De sporen uit de Late Middeleeuwen worden voornamelijk vertegenwoordigd door kuilen (S19, S53–S60, S66) en enkele greppels (S50, S65). De greppels vertonen een lineaire oriëntatie en wijzen vermoedelijk op percelerings- of afwateringsstructuren. De kuilen bevatten houtskool, aardewerk en baksteenfragmenten, wat duidt op nederzettingssgerelateerde activiteiten of afvaldeponering. Deze sporen tonen aan dat het onderzochte terrein reeds in de Late Middeleeuwen werd gebruikt, al blijft de exacte functie onduidelijk. De greppels uit de Nieuwe Tijd (S36, S50) oversnijden de laatmiddeleeuwse kuilen en vertonen kenmerken die wijzen op agrarische activiteiten of perceelsindeling.

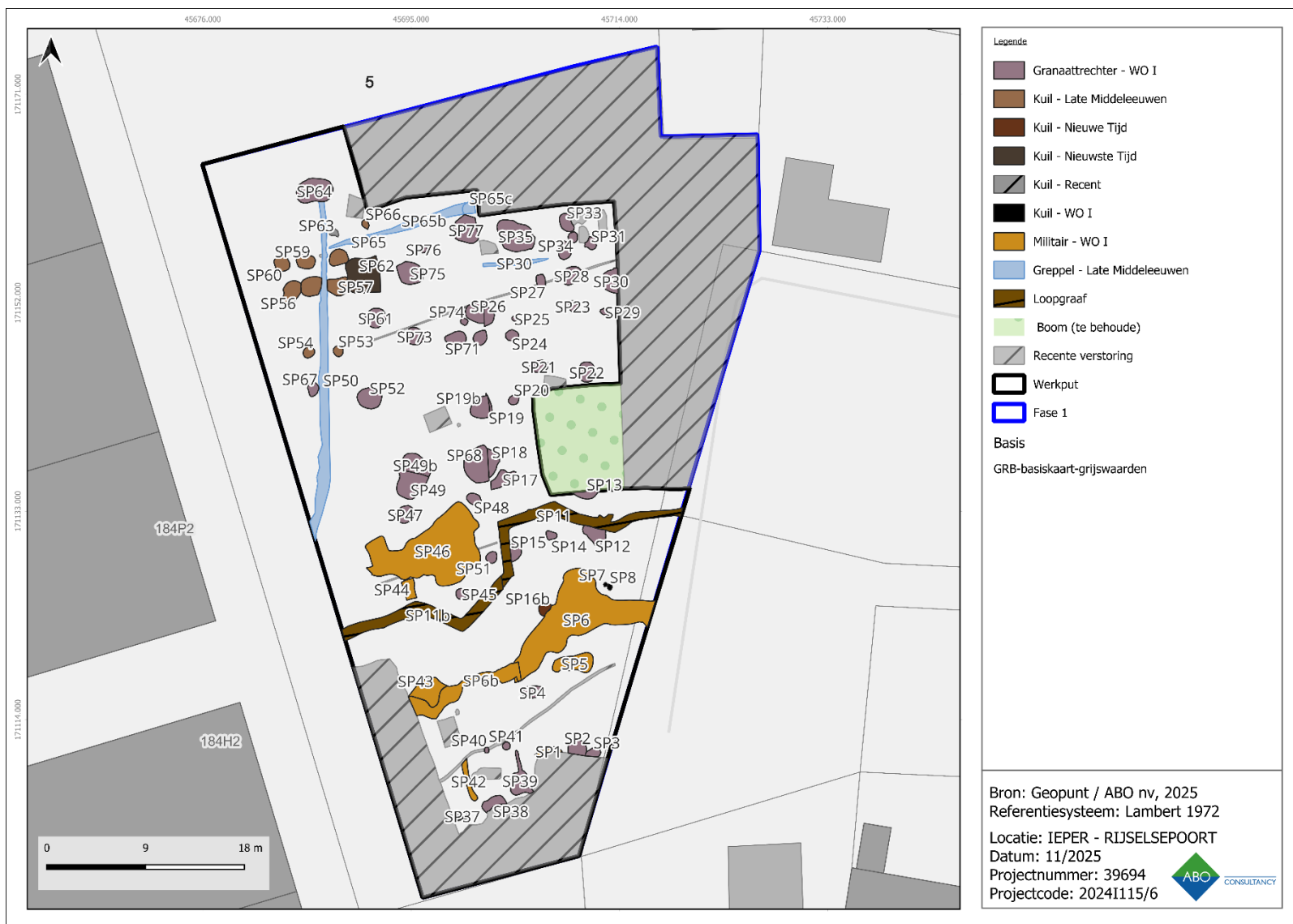
De nieuwe tijd wordt slechts door twee kuilen vertegenwoordigd (S62 en SP3). Deze vertonen een homogene donkergrijsbruine vulling met houtskool en vertonen geen duidelijke militaire of bouwkundige context. Vermoedelijk gaat het om recente verstoringen of kleinschalige ingrepen in het landschap, mogelijk in verband met landbouwactiviteiten of grondverzet.

Fase 2 :WO I

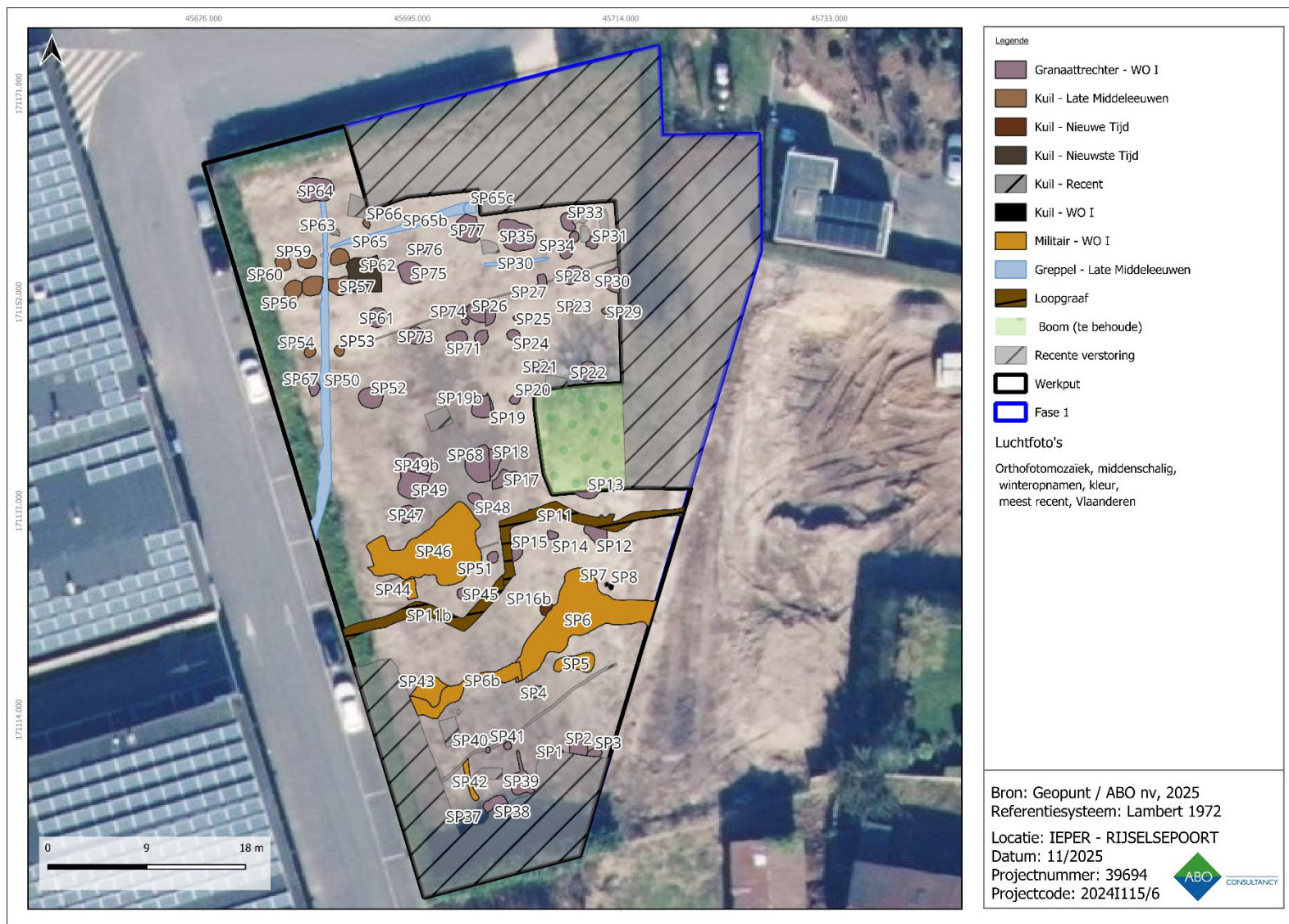
WO I vormt de dominante fase binnen het spoorenssemble. Meer dan de helft van alle geregistreerde structuren kan met zekerheid aan deze periode worden gekoppeld. De meest voorkomende sporen zijn granaattrechters (S2–S4, S12–S15, S20–S35, S38–S41, S47–S49, S51–S52, S61, S64, S67–S70, S74–S77). Deze trechters vertonen een overwegend ovale tot ronde vorm, met een diameter variërend tussen 30 cm en 3,4 m. De vulling bestaat hoofdzakelijk uit donkergrijs tot bruin kleimateriaal met inclusies van baksteen, houtskool, metaalfragmenten en ijzerconcreties. Deze samenstelling wijst op secundaire opvulling met verstoord oorlogsmateriaal.

Naast de trechters werden ook diverse militaire sporen (S1, SP5–S6, S11, S42–S46) aangetroffen. Deze lineaire of amorfe structuren bevatten gelijkaardige inclusies en kunnen verband houden met loopgraven, verbindingssleuven of schuilstructuren.

Kleinere kuilen (S7–S10, S71–S73) bevatten houtskool, metaal en roestresten, wat mogelijk wijst op lokale schuilplaatsen of restanten van veldconstructies. Eén enkel paalspoor (S8) kan evenzeer met deze fase in verband worden gebracht, mogelijk als restant van een houten constructie.

Figuur 14: Allesporenkaart op de meest recente orthofoto met aanduiding van de sporen met spoornummers (leesbaarder formaat in bijlage) (ABO nv 2024)

Figuur 15: Allesporenkaart op de meest recente orthofoto met aanduiding van de sporen (ABO nv 2024)

Figuur 16: drone-opname na aanleg vlak 1 in de oostelijke helft van het onderzoeksgebied.

Figuur 17: Drone-opname van de westelijke helft van de opgravingszone (ABO nv 2024)

6 FASE 1: ASSESSMENT VAN SPOREN EN STRUCTUREN UIT DE LATE MIDDELEEUWEN EN DE NIEUWE TIJD

6.1 SPOREN UIT DE LATE MIDDELEEUWEN

Uit de late- en postmiddeleeuwen dateren een 12-tal sporen en werden hoofdzakelijk aangetroffen in aangetroffen in de uiterst noordwestelijke hoek van het onderzoeksgebied (Figuur 18 en 19).

Figuur 18: Recente orthofoto met aanduiding van de sporen uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe Tijd (ABO nv 2025)

Figuur 19: Recente orthofoto met aanduiding van de sporen uit de Nieuwe Tijd (ABO nv 2025)

Figuur 20: S62 uit de nieuwe tijd op de voorgrond, met op de achtergrond een deel van de kuilencluster uit de late middeleeuwen doorsneden door greppel S63

6.1.1 KUILENCLUSTER S53-S54, S56-S57, S59, S60, S62, S64, EN S66

6.1.1.1 BESCHRIJVING

Ter hoogte van de uiterst noordwestelijke hoek van de opgravingszone kwamen een 10-tal kuilen aan het licht (S53-S54, S56-S57, S59, S60, S62, S64, en S66; Figuur 17-20). Enkele van deze kuilen werden reeds tijdens het proefsleuvenonderzoek aangesneden en in verband gebracht met laatmiddeleeuwse activiteiten (cf. Ambachtelijke wijk Sint-Michiels “Verdronken Weide”).³

Opvallend is de opvallende configuratie van een 8-tal kuilen die gekoppeld zijn geplaatst in twee rechte lijnen naast elkaar. Tussen de beide kuilenrijen is er een smalle tussenafstand van ca. 0,70m.

De kuilen hebben algemeen een ovale vorm met een maximale lengte van ca. 1,50m en een maximale breedte van ca. 1m. De opvulling wordt gekenmerkt door een homogene donkergrijze vulling. Het lijkt erop te wijzen dat de kuilenconfiguratie verder doorliep in westelijke richting, buiten de zone van de werken.

De grijze homogene vulling is niet duidelijk afgelijnd en bleek niet goed bewaard. Het oostelijke einde van de kuilenconfiguratie werd verstoord door de aanleg van een vierkante puinkuil/uitbraakspoor (S62). Er werden bulkstalen uit S54, S57 en S60 genomen in functie van natuurwetenschappelijk onderzoek (M1-3). Na uitzeven bleken er weinig waardevolle inclusies (zaden, vruchten,...) in de bulkstalen aanwezig. Door het ontbreken van duidelijke organische resten bleek ook C-14 niet aangeraden (Earth 2025, deel 2).

Figuur 21: Drone-opname van de kuilencluster S53-S54, S56-S57; S59 (ABO nv 2024)

³ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/notas/31091>

Figuur 22: Coupefoto S53-S50 en S54

Figuur 23: coupe S50 (ABO nv 2024)

Figuur 24 Vlakfoto S57

Figuur 25: Coupefoto S57 (ABO nv 2024)

6.1.1.2 DATERING EN INTERPRETATIE

Er werden weinig diagnostische vondsten aangetroffen die geassocieerd kunnen worden met de kuilencluster. Tijdens het vooronderzoek werd ter hoogte van de kuilen een aantal fragmenten in grijs reducerend gebakken aardewerk aangetroffen (De Weirdt et al. 2024). Tijdens opgraving er ook twee fragmenten 2 fragmenten van een bord majolica aangetroffen met een omgeslagen rand en gedraaide en een standing uit S64. Deze fragmenten kunnen algemeen in de 17de eeuw geplaatst worden (cf. hoofdstuk 8.2; Deel2: Vondstenlijst). Op basis van het weinige aangetroffen gebruiksaardewerk kunnen de aangetroffen kuilen dus algemeen in de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd gedateerd worden. De opgave van de kuilencluster/structuur S53-S54, S56-S57, S59, S60, S62, S64, en S66 kan mogelijk met S62, uitbraakspoor, worden geassocieerd (cf. hoofdstuk 6.3).

Hoe moet deze kuilencluster of structuur (?) geïnterpreteerd worden? De regelmatige, gekoppelde opstelling in twee rijen zou kunnen wijzen op een structurele of functionele ordening. Een eerste hypothese betreft een constructieve interpretatie (paalzettingen, funderingskuilen of balksporen). Deze optie lijkt echter niet duidelijk aangezien er geen paalkernen, paalafdrukken of andere verticale elementen in de kuilvullingen werden waargenomen. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat we toch te maken een plattegrond van een structuur (atelier?) met een beperkt aantal palen en afmetingen, zoals er ook een aantal konden geïdentificeerd worden tijdens de opgraving van de 'twaalf Apostelen', ca. 200m ten noordoosten van het projectgebied (De Wilde & Wyffels 2001: 87). Een alternatieve interpretatie is dat de kuilen kunnen worden opgevat als deponerings- of gebruikskuilen die deel uitmaakten van een laatmiddeleeuwse nederzettingszone aan de rand van de Sint-Michielswijk, in aansluiting op de archeologische context van de Verdrongen Weide te Ieper. In dit gebied werden langs de Sint-Michielsstraat en de Zillebekevijverstraat vergelijkbare ovale kuilen aangetroffen, gekenmerkt door een homogene donkergrijze vulling en een beperkte artefactinhoud. Deze sporencombinaties worden doorgaans geïnterpreteerd als afval- of gebruikskuilen binnen een huishoudelijke of ambachtelijke context (Dewilde *et al.* 1999; Dewilde & Wyffels 2015; Van Daele 2018). De vastgestelde clustering en regelmatige ordening wijzen daarbij op een functionele samenhang met kleine ambachtelijke erven of werkzones langs smalle percelen.

6.2 GREPPELS S30, S50 EN S65

Ter hoogte van de noordwestelijke hoek van de opgravingszone werden een drietal smalle rechtlijnige greppelsegmenten geregistreerd (S50 en S65; Figuur 17-18)). Dit is goed zichtbaar op figuur 26. Greppel S30 betreft slechts nog een gedeelte van een min of meer oostwest verlopende greppel. Greppel S65 wordt gekenmerkt door twee greppelsegmenten die min of meer een hoekconfiguratie vormen en in verband gebracht kunnen worden met een perceelsafbakening of -indeling.

Figuur 26: Overzichtsfoto S50 en S65 tussen de kuilenconfiguratie (ABO nv 2024)

Een gedeelte van het noord-zuid verlopende greppelsegment doorsnijdt overigens de hoger genoemde kuilencluster (S50). De breedte en vorm van de greppels zijn vergelijkbaar, namelijk variërende tussen 65 en 75cm. De drie greppels bleken overigens een dezelfde vulling te hebben: een grijze homogene licht humeuze kleiige vulling met weinig aardewerk en houtskool. S50 bleek echter slecht bewaard (Figuur 27). Op basis van de oversnijding en vulling kan een postmiddeleeuwse datering worden verondersteld.

Figuur 27: coupefoto greppel S50 (ABO nv 2024)

Figuur 28: Coupefoto greppel S65 (ABO nv 2025)

6.3 UITBRAAKKUIL S62

Op figuren 17-21 worden de sporen uit de nieuwe tijd aangeduid. S62 is de meest opvallend kuil uit deze periode. Het betreft een rechthoekig spoor grenzend aan de kuilencluster. Op basis van de vulling, grijze kleileem vermengd met baksteenbrokken, mortel en een weinig houtskool, kunnen we spreken van een uitbraakspoor slechts algemeen te dateren in de Late Middeleeuwen of Postmiddeleeuwen. Mogelijk houdt dit spoor verband met de opgave van de kuilencluster/structuur S53-S54, S56-S57, S59, S60, S62, S64, en S66.

Figuur 29: coupefoto S62 (ABO nv 2024)

7 FASE 2: ASSESSMENT VAN SPOREN EN STRUCTUREN UIT DE EERSTE WERELDOORLOG

Voor wat de Eerste Wereldoorlog betreft werden sporen aangetroffen van een min of meer oost-west verlopende loopgraafstructuur (S11) met bijhorende extractiekuilen (S6 en S46) en verschillende in vorm en grootte variërende granaatinslagen afkomstig van artilleriegranaten.

7.1 LOOPGRAAF MET ZIG-ZAG-VORMIGE "FIRE-BAY'S" EN TRAVERSEN S11

In het uiterst zuidelijke gedeelte van de zone werden reeds tijdens het proefsleuvenonderzoek sporen aangetroffen van één of twee min of meer parallel verlopende loopgraafstructuren uit WO I met een oost-west verloop (Figuur 32).

7.1.1 BESCHRIJVING

De loopgraafstructuur wordt gekenmerkt door een gemiddeld 0,80m brede greppel met een zeer strak onregelmatig golvend verloop in een typerend strategische zig-zag-patroon; zogenaamde "fire-bay's". Aan de noordzijde zijn duidelijke aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid (Figuur 31-35)

Op basis van het uitgevoerde syntheseonderzoek in 2021 met betrekking tot de opmaak van een typologie van loopgraven kan S11 gecategoriseerd worden als zigzag loopgraaf met vierkante traversen op de segmenten 7.2 (Gheyle *et al.* 2021, p. 62).

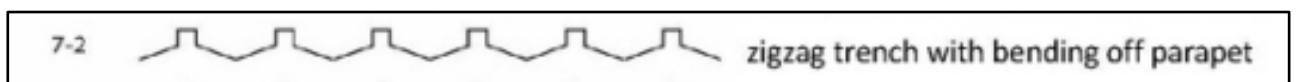
De heterogene opvulling wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van fragmenten tactisch schroot afkomstig van artilleriegranaten.

Op bepaalde plaatsen bleven de zeer schaarse resten bewaard afkomstig van de wandbeschoeiing in de vorm van fragmenten van golfplaat en XPM; *Expanded Metal Mesh*-draadnetten met ruitvormige openingen (Figuur 37).

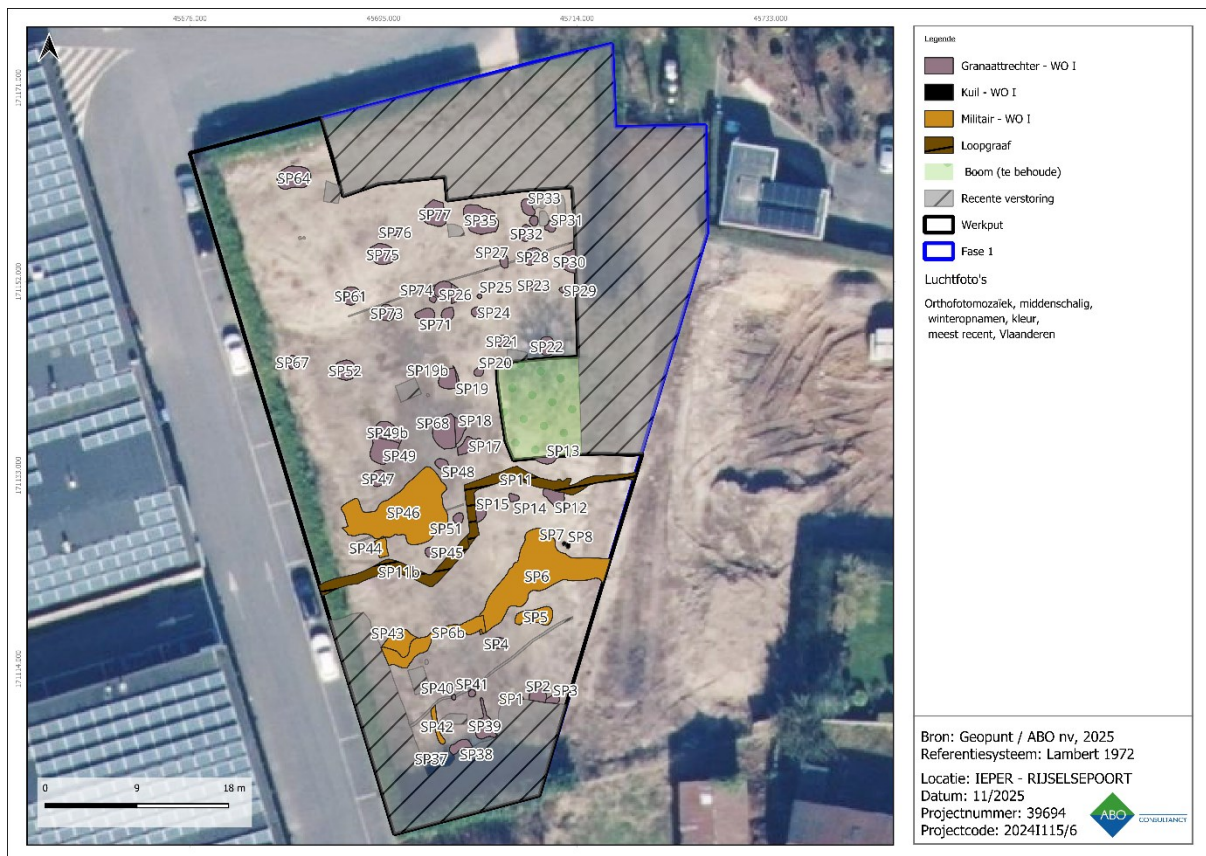
Een dergelijk type wandbeschoeiing wordt uitsluitend in Britse (Commonwealth) loopgraven aangetroffen en kan dus gezien worden als een determinerend element voor de bepaling van de oorsprong van de loopgraaf (Gheyle *et al.* 2021, p. 78).

XPM werd op zijn plaats gehouden door verticale palen of balken- vaak de benen van de A-frames, waartussen 1 of meerdere horizontale planken waren bevestigd. Omdat XPM een zeer dun metalen net is, is de archeologische bewaring algemeen genomen zeer slecht.

Ook van een eventuele houten constructie werden er geen resten aangetroffen.

Figuur 30: Schematisch overzicht van de typologie van loopgraven (bovenaanzicht) (Gheyle, *et al.* 2021, p. 55)

Figuur 31: Algemeen grondplan van de aangetroffen sporen uit de Eerste Wereldoorlog (ABO nv 2024)

Figuur 32: Vlakopname van het westelijke deel van loopgraaf S11 vanuit het oosten (ABO nv 2024)

Figuur 33: Vlakopname van het oostelijke deel van loopgraaf S11 vanuit het zuiden (ABO nv 2024)

Figuur 34: Drone-opname van het oostelijke deel van loopgraafstructuur S11 (ABO nv 2024)

Figuur 35: Drone-opname van het westelijke deel van loopgraafstructuur spoor 11 (ABO nv 2024)

In doorsnede heeft de uitgraving voor de loopgraaf een komvormige tot trogvormige vorm met een maximale aanlegdiepte van ca. 0,45m met een schuin opstaande wand (Figuur 36; Gheyle, et al. 2021, p. 73).

In de opvulling kunnen twee vullingspakketten onderscheiden worden. Onderaan is er de aanwezigheid van een vrij homogene donkergrijze compacte vulling en kwam tot stand tijdens de gebruiksfase van de loopgraaf. Het bovenste pakket is duidelijk meer heterogeen en gekenmerkt door de aanwezigheid van fragmenten tactisch schroot en kwam tot stand tijdens de herstelfase van de “Verwoeste Gewesten” na 1918.

Sporadisch bleven langsheen de wand en/of op de bodem van de uitgraving resten bewaard van XPM-draadnetten.

Figuur 36: Doorsnede van loopgraaf spoor 11 (ABO nv 2024)

Figuur 37: Detail van een rest XPM-draadnet uit de opvulling van loopgraaf S11 (ABO nv 2024)

7.1.2 DATERING EN INTERPRETATIE

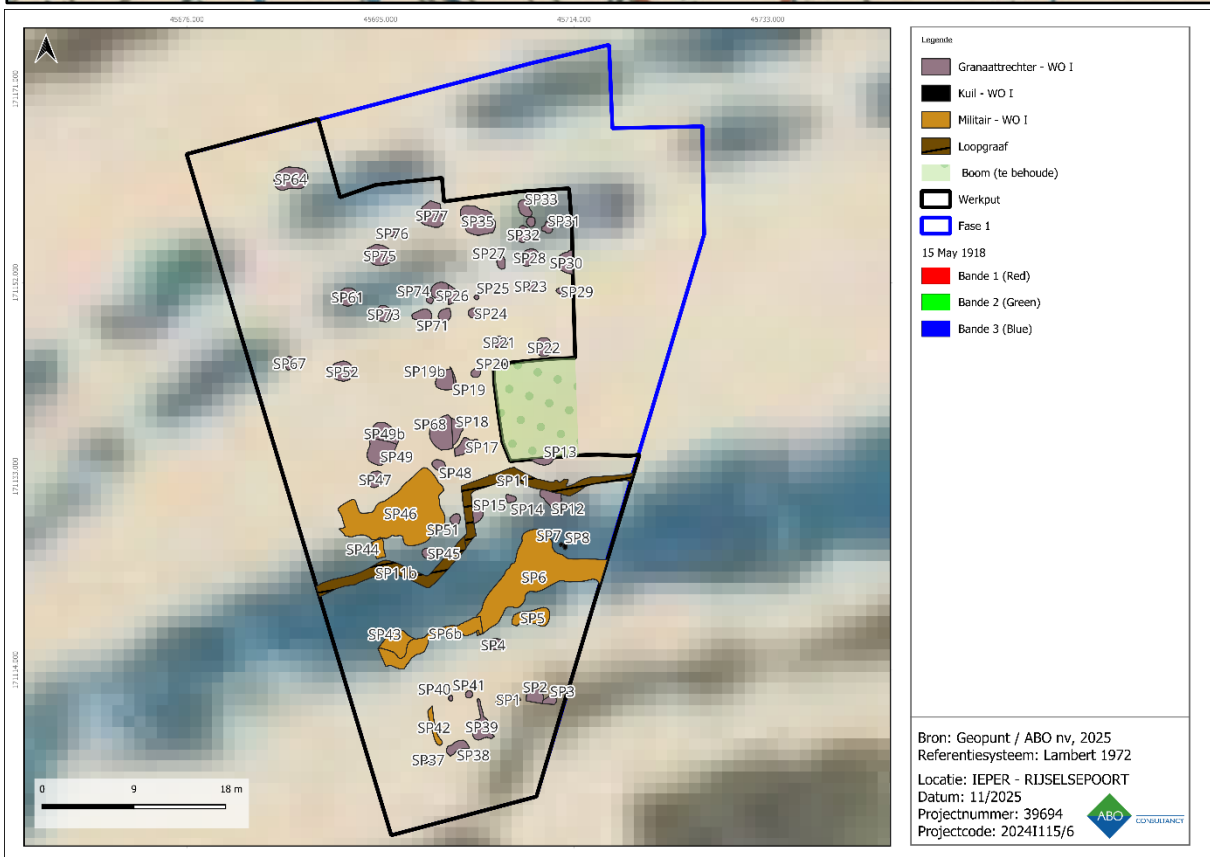
Op de luchtfoto's van september 1917 zijn er binnen het onderzoeksgebied, met uitzondering van granaatinslagen, er geen loopgraafstructuren zichtbaar.

Op een Britse loopgravenkaart van 15 mei 1918 wordt de bewuste loopgraaf duidelijk aangeduid (blauwe lijn). De loopgraafstructuur kan gevolgd worden vanuit zuidwestelijke richting oost-west over het onderzoeksgebied en vervolgens langsheen de westzijde langs de Rijselseweg in noordelijke richting en zo verder omheen de Vauban voorversterkingen verder noordwaarts (Figuur 38-39).

Op een luchtfoto van 31 juli 1918 is de loopgraafstructuur duidelijk reeds aangetast door artilleriebeschietingen maar bleef wel nog binnen het onderzoeksgebied goed zichtbaar. De structuur heeft een duidelijk zichtbaar strategisch zigzag patroon (Figuur 40-41).

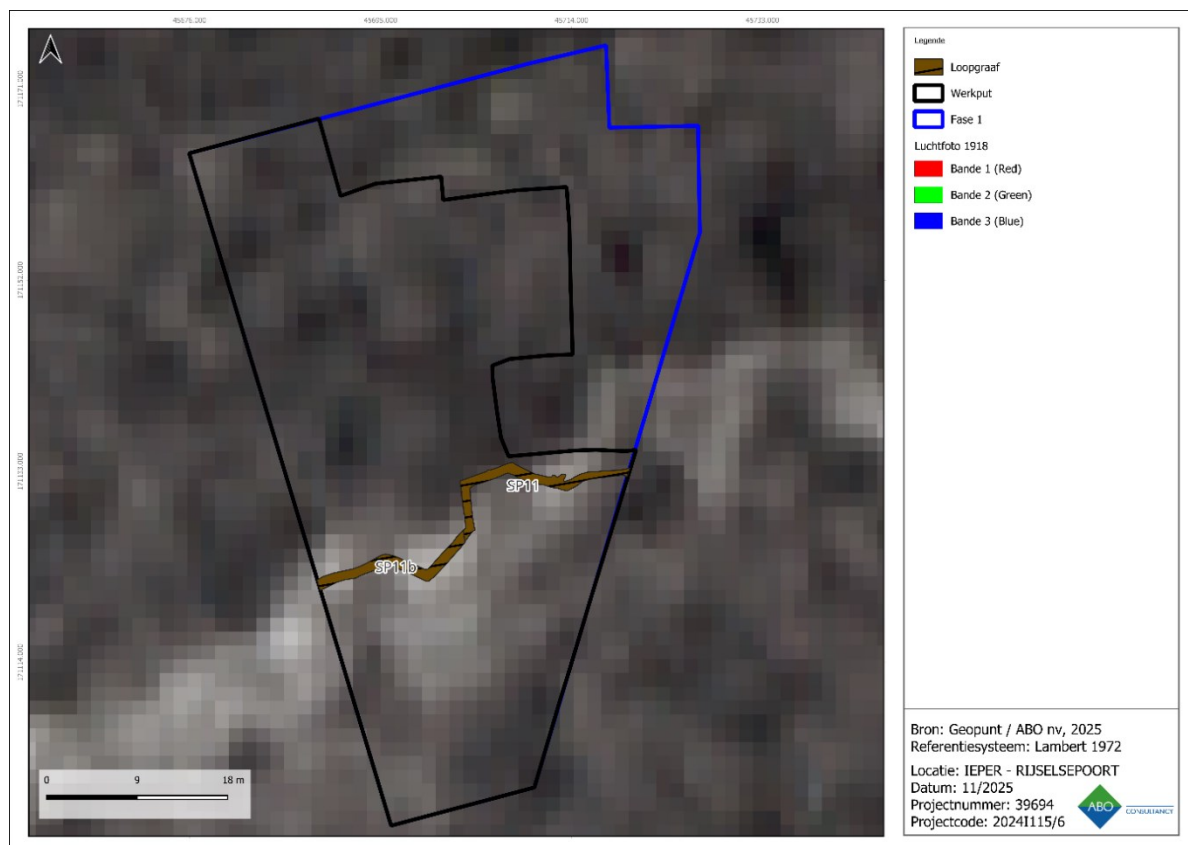
Figuur 38: Luchtfoto van 10 september 1917 (www.luchtfotografie1914-1918)

Figuur 39: Britse trenchmap van 15 mei 1918 met aanduiding van de bewuste loopgraaf (Sheet 28:NW; National Library of Scotland)

Figuur 40: Luchtfoto van 31 juli 1918 met de oost-west verlopende loopgraaf (www.luchtfotografie1914-1918)

Figuur 41: Projectie van de aangetroffen W.O.I-sporen op de luchtfoto van 31 juli 1918 (ABO nv 2025)

7.2 EXTRACTIEKUILEN S6 EN S46

7.2.1 BESCHRIJVING

Aan beide zijden van loopgraafstructuur S11 werden een tweetal ruime onregelmatige kuilvormige uitgravingen geregistreerd die min of meer parallel de loopgraaf volgen (S6 en S46; Figuur 31; 42). Deze kunnen ongetwijfeld in verband gebracht worden met extractiekuilen aangelegd in functie van het bekomen van extra aanaardingsmateriaal voor het opwerpen van de borstwering van de loopgraaf (zogenaamde “*parados*” en “*parapet*”). De opvulling wordt gekenmerkt door een heterogene vulling met aanwezigheid van fragmenten tactisch schroot (Figuur 43).

Figuur 42: Vlakopname van extractiekuil S6 vanuit het zuidwesten (ABO nv 2024)

Figuur 43: Coupe S6 (ABO nv 2024)

Figuur 44: S46 Extractiekuil (ABO nv 2024)

7.2.2 DATERING

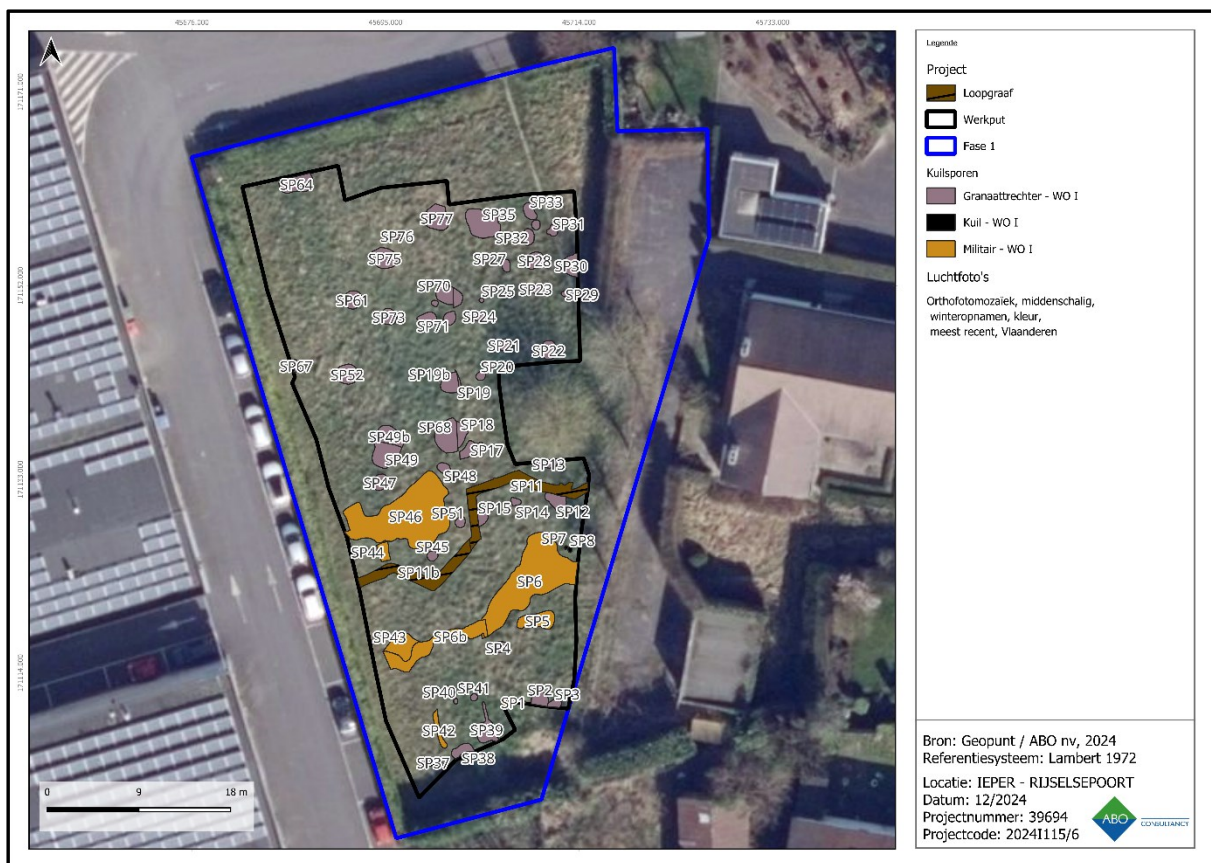
Op basis van de historische informatie kunnen de aangetroffen extractiekuilen in verband gebracht worden met de aanleg van de loopgraafstructuur tijdens het Duitse lenteoffensief in het voorjaar van 1918. Op de luchtfoto uit juli 1918 kan men duidelijk waarnemen dat er een loopgravenconstructie aangelegd werd ter hoogte van het huidige projectgebied.

7.3 GRANAATINSLAGEN

7.3.1 BESCHRIJVING

Zoals ook duidelijk naar voren komt uit de historische luchtfoto's van 1915-1918 ter hoogte van het onderzoeksgebied werd deze herschapen in een verwoest landschap gedomineerd door ontelbare granaatinslagen afkomstig van Duitse artillerie.

De granaatinslagen werden geregistreerd als sporen (cf. Sporenlijst, deel 2; S2–S4, S12–S15, S20–S35, S38–S41, S47–S49, S51–S52, S61, S64, S67–S70, S74–S77). Alle granaatinslagen werden gecoupeerd in functie van mogelijk aanwezige vondsten of menselijke resten. Deze trechters vertonen een overwegend ovale tot ronde vorm, met een diameter variërend tussen 30 cm en 3,4 m. De vulling bestaat hoofdzakelijk uit donkergrijs tot bruin kleimateriaal met inclusies van baksteen, houtskool, metaalfragmenten en ijzerconcreties. Deze samenstelling wijst op secundaire opvulling met verstoord oorlogsmateriaal.

Figuur 45: Algemeen sporenplan met aanduiding van de granaatinslagen (ABO nv 2024)

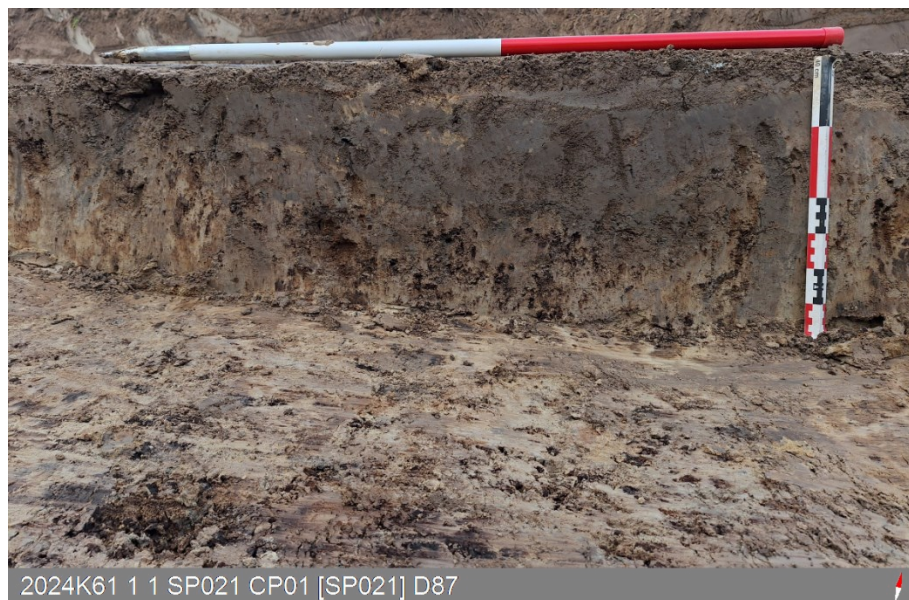
Figuur 46: coupefoto granaatinslag S20 (ABO nv 2024)

Figuur 47: Vlakfoto granaatinslag S20 (ABO nv 2024)

Figuur 48: vlakfoto granaatinslag S21 (ABO nv 2024)

Figuur 49: coupefoto S21 (ABO nv 2024)

Figuur 50: vlakfoto granaatinslag S41 (ABO nv 2024)

7.3.2 DATERING

Op basis van de luchtfoto's én de aangetroffen ontstekers kunnen de meeste inslagen in verband gebracht worden met Duitse artilleriebeschietingen in 1917 en tijdens het Lenteoffensief van 1918.

8 ASSESSMENT VAN VONDSTEN EN STALEN

8.1 OBSERVATIES EN REGISTRATIES VAN VONDSTEN

Tijdens de opgraving werden er zeer weinig vondsten aangetroffen. Er werden 21 vondstnummers uitgedeeld, waarvan 75% behorende tot WO I vondsten.

8.1.1 GEBRUIKSAARDEWERK

In S64, een granaatinslag, kwam niet alleen veel tactisch schroot voor, maar ook een verzameling postmiddeleeuws aardewerk (Vondstnummer 20). Het gaat ondermeer om twee wandfragmenten lokaal/reducerend gebakken gedraaid met een zandvershraling, vermoedelijk uit de late middeleeuwen. Eveneens is er 1 randfragment van een kookgrape met omgeslagen bandvormige ondersneden rand en een randfragment lokaal/reducerend gebakken gedraaid met een zandvershraling, mogelijk ook uit de late middeleeuwen. Aanvullend is er ook 1 randfragment kookgrape aan het licht gekomen met een omgeslagen licht geprofileerde rand; lokaal/regionaal roodgebakken gedraaid en een zandvershraling. Het is versierd met een loodglazuur. Dit fragment kan gedateerd worden in de late middeleeuwen of overgang naar nieuwe tijd.

Tot slot zijn er ook twee fragmenten 2 fragmenten van een bord majolica aangetroffen met een omgeslagen rand en gedraaide en een standing uit S64 (Figuur 51). Het heeft een blauwwit decor (dambordpatroon) versierd op tinglazuur. Het is bedekt met loodglazuur. De onderzijde bestaat uit een mengsel van tin- en loodglazuur. Deze fragmenten kunnen algemeen in de 17de eeuw geplaatst worden.

Figuur 51: Vondsten uit S64 (ABO nv 2024)

8.1.2 GESTANDAARDISEERDE UITRUSTING

In de vulling van loopgraaf S11 werden slechts zeer weinig vondsten aangetroffen (Vondstnummer 13-16; Figuur 49-52). Het gaat meer bepaald om enkele Britse .303 in onafgevuurde centraalvuurpatronen voor het standaard Lee Enfield geweer en twee fragmenten van de standaard infanterieschoppen. Van de schoppen bleef enkel het metalen blad in sterk gecorrodeerde toestand bewaard. Als gevolg van de toestand van de vondsten werden ze op het terrein geregistreerd en niet ingezameld. Tevens wat betreft de patronen werden deze niet ingezameld (risico munitie) en overgedragen aan DOVO.

Figuur 52: Onafgevuurde Britse .303 in centraalvuur-patronen in clip voor Lee Enfield geweer uit loopgraaf S11 (ABO nv 2024)

Figuur 53: Onafgevuurde Britse .303 in centraalvuur-patroon uit loopgraaf S11 (ABO nv 2024)

Figuur 54: Fragment van de standaard infanterieschop uit loopgraaf S11 (buitenzijde) (ABO nv 2024)

Figuur 55: Fragment van de standaard infanterieschop uit loopgraaf spoor 11 (binnenzijde) (ABO nv 2024)

8.1.3 MUNITIE

- Artilleriegranaten (vlakbaangeschut):

Er werd slechts 1 onontplofte artilleriegranaat aangetroffen met een kaliber van 77mm en kan in verband gebracht worden met Duits geschut. De granaat kwam aan het licht tijdens het couperen van granaatinslag spoor 68. Als gevolg van de slechts bewaringstoestand van de ontsteker in zink lag de slagpin bloot.

De granaat met een lengte van 32cm (huls zonder ontsteker) bevat een mogelijk toxische lading (gasgranaat; zogenaamde "lange" 77mm).

Naargelang de toegepaste van het soort gas werd de vulling rechtstreeks in de huls aangebracht (gemarkt met een “geel kruis”) ofwel in een aparte glazen fles die in de huls werd geplaatst (gemarkt met een “blauw kruis”).

Verder kwamen nog enkele fragmenten van Duitse schok-granaatontstekers aan het licht model 1904 (gemarkt: “GR.Z. 04”).

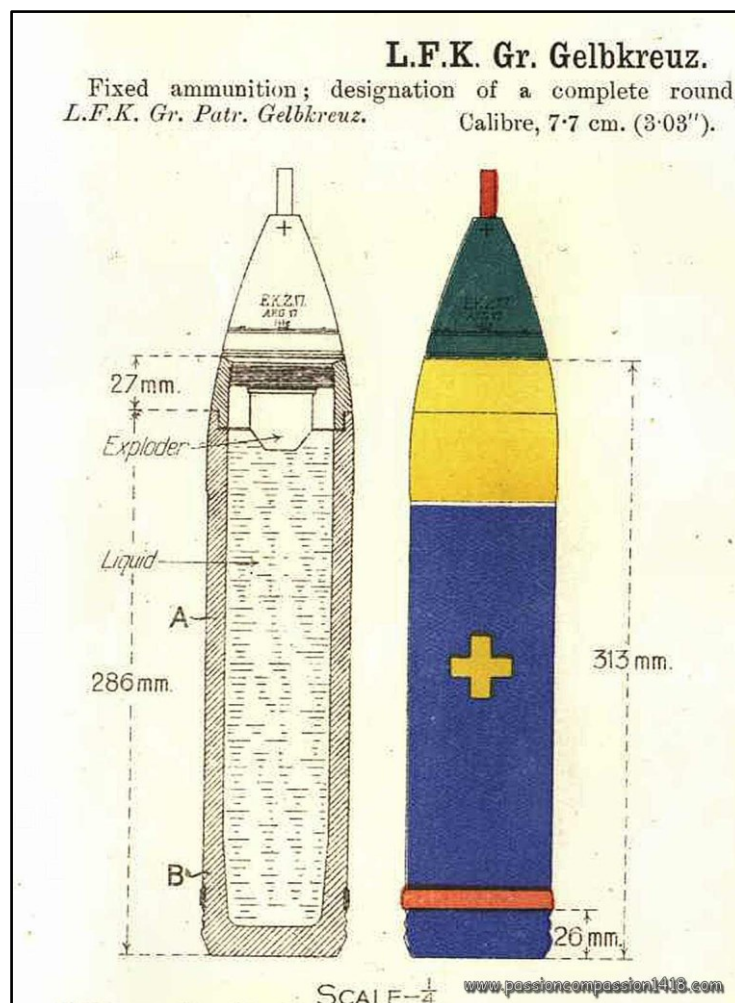
Figuur 56: Goed bewaarde schok-granaatontsteker model 1904 (ABO nv 2024)

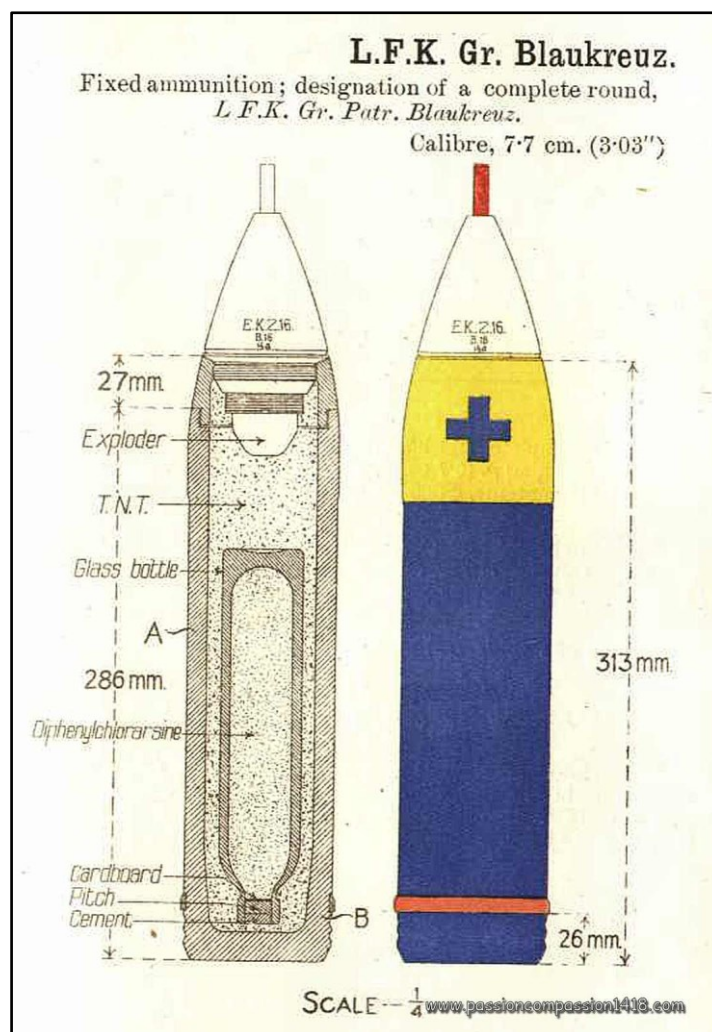

Figuur 57: Goed bewaarde schok-granaatontsteker model 1904 (ABO nv 2024)

Figuur 58: Duitse 77mm artilleriegranaat met mogelijk toxische lading (ABO nv 2024)

Figuur 59: Voorbeelden van Toxische 7,7cm artilleriegranaten (Passion & Compassion 1914-1918)

8.2 OBSERVATIES EN REGISTRATIES VAN STALEN

Er werden bulkstalen uit S54, S57 en S60 genomen in functie van natuurwetenschappelijk onderzoek. Na uitzeven bleken er weinig waardevolle inclusies (zaden, vruchten,...) in de bulkstalen aanwezig. Door het ontbreken van duidelijke organische resten bleek ook C-14 niet aangeraden (Earth 2025).

Als gevolg van de aard van de aangetroffen sporen uit WOI werden er geen stalen ingezameld in functie van natuurwetenschappelijk onderzoek.

9 BEANTWOORDEN VAN DE ONDERZOEKSVRAGEN

9.1 VOOR DE LAATMIDDELEEUWSE SPOREN

- **Wat is de aard, datering, bewaring en ruimtelijke samenhang van de aangetroffen archeologische resten? Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?**

Ter hoogte van de uiterst noordwestelijke hoek van de opgravingszone kwamen een 10-tal kuilen aan het licht. Opvallend is de opvallende configuratie van een 8-tal kuilen die gekoppeld zijn geplaatst in een rechte lijn naast elkaar. Tussen de beide kuilenrijen is er een smalle tussenafstand van ca. 0,70m. De kuilen hebben algemeen een ovale vorm met een maximale lengte van ca. 1,50m en een maximale breedte van ca. 1m. De opvulling wordt gekenmerkt door een homogene donkergrijze vulling. Het lijkt erop te wijzen dat de kuilenconfiguratie verder doorliep in westelijke richting.

De kuilencluster leverde slechts weinig diagnostische vondsten op. Enkele fragmenten grijs reducerend aardewerk en majolica wijzen op een globale datering in de Late Middeleeuwen tot de Nieuwe Tijd, met een indicatie voor de 17de eeuw. De regelmatige opstelling van de kuilen in twee rijen suggereert een functionele ordening (atelier?), maar een constructieve interpretatie is onzeker al kunnen er parallellen met de opgraving van de Twaalf Apostelen mogelijk zijn. Waarschijnlijker is dat het gaat om deponerings- of gebruikskuilen die deel uitmaakten van een laatmiddeleeuwse nederzettingszone aan de rand van de Sint-Michielswijk, vergelijkbaar met kuilenclusters uit de Verdrongen Weide, geïnterpreteerd als afval- of gebruikskuilen in een huishoudelijke of ambachtelijke context.

- **Wat is de aard en spreiding van de kuilen?**

Zie vorige.

- **Kunnen er afgebakende percelen afgebakend worden?**

Het sporenbestand laat niet toe percelen af te bakenen. Er werd slechts één gedeelte van een perceelsgreppel aangetroffen en kan op basis van het in de vulling aangetroffen gebruiksaardewerk in de postmiddeleeuwen gedateerd worden.

- **Wat zegt de materiele cultuur over de aard en datering van de sporen?**

In de opvulling van de sporen werden slechts een weinig gebruiksaardewerk aangetroffen. Het materiaal laat niet toe uitspraken te doen omtrent de aard van de aangetroffen sporen. Wel kan er op basis van de technotypologische kenmerken uitspraak gedaan worden omtrent de datering van het aangetroffen aardewerk, meer bepaald in de late- en postmiddeleeuwen.

- **Wat is het type site op basis van de contexten en/of vondstmateriaal (bewoning, artisaanaal,...)?**

Op basis van de aangetroffen sporen en vondstenmateriaal kan geen uitspraak gedaan worden omtrent de aard van het type site. In ieder geval kunnen de aangetroffen sporen wel gelinkt worden met de laatmiddeleeuwse buitenparochie van Sint-Michiels gesitueerd aan weerszijden van de Rijselsestraat.

- **Zijn er aanwijzingen aanwezig voor artisanale of ambachtelijke activiteiten (vb. metaalnijverheid, pottenbakkers, end.)?**

Er werden tijdens de opgraving van Fase 1 geen aanwijzingen aangetroffen voor artisanale of ambachtelijke activiteiten.

- **Hoe past de nederzetting binnen de kennis van het laatmiddeleeuwse landschap in de nabije omgeving, is er info voorhanden omtrent het wegennet in de onmiddellijke nabijheid?**

Zie vorige.

- **Zijn er typologische verschillen merkbaar in de greppels, en zo ja, waaraan zijn deze verschillen gerelateerd? (afbakening, afwatering, ...).**

Niet van toepassing.

- **Tot welke vondstcategorieën behoren de vondsten?**

In de opvulling van de sporen werden slechts een weinig gebruiks aardewerk aangetroffen en kan algemeen in de Late Middeleeuwen en/of Nieuwe Tijd gedateerd worden.

- **Wat is de conserveringsgraad van de verschillende vondstcategorieën?**

Het aangetroffen gebruiks aardewerk is sterk gefragmenteerd maar bleef op “scherfniveau” goed bewaard als gevolg van de hoge baktemperatuur.

- **Kunnen er aanwijzingen aangeleverd worden omtrent de ecologie van het landschap?**

Er werden bulkstalen uit S54, S57 en S60 genomen in functie van natuurwetenschappelijk onderzoek. Na uitzeven bleken er weinig waardevolle inclusies (zaden, vruchten,...) in de bulkstalen aanwezig. Door het ontbreken van duidelijke organische resten bleek ook C-14 niet aangeraden (Earth 2025).

De aangetroffen sporen uit WO I lieten geen staalnames toe in functie van eventueel verder natuurwetenschappelijk onderzoek.

- **Hoe passen de resultaten van de opgraving binnen de grotere regio van Ieper en meer bepaald de laatmiddeleeuwse ambachtelijk wijk van de “Verdrongen Weide”?**

De kuilencluster leverde slechts een beperkt aantal diagnostische vondsten op. Tijdens het vooronderzoek werden ter hoogte van de kuilen enkele fragmenten grijs reducerend gebakken aardewerk aangetroffen (De Weirde *et al.* 2024). Bij de opgraving werden daarnaast twee fragmenten van een majolicabord met omgeslagen rand en standring uit spoor S64 geregistreerd. Deze kunnen in algemene termen in de 17de eeuw worden gedateerd (cf. hoofdstuk 8.2; deel 2: vondstenlijst). Op basis van het schaarse gebruiks aardewerk kan de kuilencluster dan ook slechts globaal in de Late Middeleeuwen tot de Nieuwe Tijd worden geplaatst. De sporen S53–S54, S56–S57, S59, S60, S62, S64 en S66 vormen vermoedelijk één samenhangende kuilencluster, mogelijk gerelateerd aan het uitbraakspoor S62 (cf. hoofdstuk 6.3).

De interpretatie van deze kuilencluster blijft echter onzeker. De regelmatige, gekoppelde opstelling in twee rijen suggereert een zekere structurele of functionele ordening. Een eerste hypothese betreft een constructieve interpretatie, zoals paalzettingen, funderingskuilen of balksporen. Deze lezing wordt echter niet overtuigend ondersteund, aangezien in de kuilvullingen geen paalkernen, paalafdrukken of andere sporen van verticale elementen werden waargenomen. Niettemin kan niet volledig worden uitgesloten dat het om de plattegrond van een kleine structuur, mogelijk een atelier met een beperkt aantal palen en afmetingen, gaat, vergelijkbaar met structuren die werden vastgesteld bij de opgraving van de site ‘De Twaalf Apostelen’, circa 200 m ten noordoosten van het projectgebied (De Wilde & Wyffels 2001: 87).

Een alternatieve interpretatie is dat de kuilen kunnen worden beschouwd als deponerings- of gebruikskuilen die deel uitmaakten van een Laatmiddeleeuwse nederzettingszone aan de rand van de

Sint-Michielswijk, in aansluiting op de archeologische context van de Verdrongen Weide te Ieper. In dit gebied werden langs de Sint-Michielsstraat en de Zillebekevijverstraat vergelijkbare ovale kuilen aangetroffen, gekenmerkt door een homogene donkergrijze vulling en een beperkte artefactinhoud. Dergelijke sporencombinaties worden doorgaans geïnterpreteerd als afval- of gebruikskuilen in een huishoudelijke of ambachtelijke context (Dewilde *et al.* 1999; Dewilde & Wyffels 2015). De clustering en regelmatige ordening van de kuilen kunnen daarbij wijzen op een functionele samenhang met kleine ambachtelijke erven of werkzones langs smalle percelen.

9.2 VOOR DE EERSTE WERELDOORLOG

- **Wat is de aard, datering, bewaring en ruimtelijke samenhang van de aangetroffen archeologische resten? Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?**

Voor wat betreft de Eerste Wereldoorlog kwamen sporen aan het licht van een oost-west verlopende loopgraafstructuur met een duidelijk zigzag verloop met bijhorende extractiekuilen voor het bekomen van extra aanaardingsmateriaal voor het opwerpen van de borstwering. Aan de noordelijke zijde wijzen minstens één rechthoekige kuil op de aanwezigheid van traversen. In doorsnede heeft de uitgraving voor de aanleg van de loopgraaf een kom- tot trogvormige doorsnede met schuine wanden. Sporadisch werden resten aangetroffen van XPM-draadnetten voor het beschoeien van de wanden.

Verder werden verschillende in grootte en vorm variërende granaatinslagen geregistreerd als gevolg van Duitse artilleriebeschietingen. Enkele ontstekers wijzen op Duitse granaatontstekers model 1904.

- **Stemmen de aangetroffen sporen overeen met de structuren zichtbaar op de luchtfoto's daterend van het voorjaar 1918?**

De aangetroffen loopgraaf komt duidelijk overeen met de structuur zichtbaar op de luchtfoto's van het voorjaar 1918.

- **Kan er bijkomend inzicht bekomen worden omtrent de constructie van de stellingen en bijhorende structuren?**

De opgraving heeft in weinige mate toegelaten bijkomend inzicht te bekomen omtrent de constructie van de stelling. De loopgraaf betrof een duidelijk ondiepe kom- tot trogvormige uitgraving die door middel van extra middels extrakuilen gewonnen materiaal werd opgehoogd en versterkt. De schaarse resten van XPM-draadnetten wijzen op het gebruik van dit typerend Britse materiaal voor de beschoeiing van de zijwanden van de loopgraaf.

- **Tot welke vondsttypes of - categorieën behoren zij en wat is hun bewaringsgraad?**

Opvallend werden er binnen de opgravingszone, voor wat betreft WO I, zeer weinig vondsten werden aangetroffen.

In de opvulling van de loopgraaf werden slechts enkele goed bewaarde onafgevuurde .303in centraalvuur-patronen aangetroffen voor het standaard-infanterie *Lee Enfield* geweer en een tweetal slecht bewaarde fragmenten van standaard-infanterieschoppen.

In de opvulling van één van de granaatinslagen werd een gedumpte Duitse 7,7cm artilleriegroanaat aangetroffen met een mogelijk toxische vulling.

10 INTERPRETATIE VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Tussen 18 en 25 november 2024 werd een vlakdekkende opgraving uitgevoerd aan de Rijselsepoort 5-7 te Ieper, naar aanleiding van geplande bouwwerken. Het onderzoeksgebied bevindt zich binnen de laatmiddeleeuwse stadsomwalling en grenst aan de voormalige Sint-Michielswijk, beter bekend als de “Verdronken Weide”. Deze historische context verklaart de hoge verwachting voor zowel Laatmiddeleeuwse als WO I sporen

In de noordwestelijke zone van het terrein kwamen een twaalfstal sporen uit de late en postmiddeleeuwen aan het licht. Het meest opmerkelijk is een cluster van acht kuilen die in twee rijen systematisch naast elkaar zijn aangelegd. De functie van deze configuratie blijft onduidelijk, maar de datering situeert zich op basis van het schaarse aardewerk in de Late Middeleeuwen, met mogelijk een gebruik tot in de Nieuwe Tijd.. Daarnaast werden enkele greppels geregistreerd die vermoedelijk verband houden met perceelsafbakening, evenals een rechthoekige uitbraakkuil met puinvulling (baksteen). De beperkte vondsten – voornamelijk fragmenten van kookpotten, kruiken en majolica – geven weinig inzicht in de precieze activiteiten.

Het zuidelijke deel van de site leverde rijke sporen op uit de Eerste Wereldoorlog. Centraal staat een oost-west georiënteerde loopgraaf (S11) in een karakteristiek zigzagpatroon, voorzien van *fire-bays* en traversen. Fragmenten van XPM-draadnetten bevestigen het Britse karakter van de constructie. Ten noorden ervan werden extractiekuilen aangelegd voor de ophoging van borstweringen. De aanwezigheid van verschillende granaatinslagen, samen met restanten van Duitse ontstekers model 1904 en een 7,7 cm artilleriegranaat met vermoedelijk toxische lading, illustreert de hevige beschietingen waaraan het gebied blootstond tijdens het Duitse Lenteoffensief van 1918. De archeologische waarnemingen stemmen nauw overeen met contemporaine luchtfoto's en *trench maps*.

Opvallend is de beperkte vondstencollectie. In de loopgraaf werden enkel enkele onafgevuurde .303-patronen voor het Britse *Lee Enfield*-geweer en fragmenten van standaard infanterieschoppen aangetroffen. Dit geringe materiaal wijst op een eerder kortstondig gebruik van de stelling en op een beperkte bewaring door latere verstoringen.

Deze combinatie van stedelijke en militaire resten onderstreept het hoge kennispotentieel van de site en levert een waardevolle bijdrage aan het archeologische en historische onderzoek naar de ontwikkeling van Ieper.

11 KWALITEITSCONTROLE

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		December 2025
Glenn De Hooghe	Business Unit Manager		December 2025
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		December 2025

12 GESCHREVEN BRONNEN

De Weirdt, P. 2023: Archeologienota Rijselsepoort 5-7 te Ieper. Deel 1: Verslag van Resultaten. ABO Rapporten 2025.

De Weirdt, P. 2023: Archeologienota Rijselsepoort 5-7 te Ieper. Deel 2: Programma van Maatregelen. ABO Rapporten 2025.

De Weirdt, P. 2024: Archeologisch vooronderzoek aan de hand van profielputten en proefsleuven ter hoogte van de Rijselsepoort 5-7 te Ieper. Fase 1. Nota. Verslag van Resultaten. ABO Rapporten 2315.

De Weirdt, P. 2024: Archeologisch vooronderzoek aan de hand van profielputten en proefsleuven ter hoogte van de Rijselsepoort 5-7 te Ieper. Fase 1. Nota. Programma van Maatregelen. ABO Rapporten 2315.

Dewilde, M., Hollevoet, Y. & Pieters, M. 1999; *De Verdrongen Weide. Archeologisch onderzoek in de voormalige Sint-Michielswijk te Ieper.* Archeologie in Vlaanderen Monografie 7. Brussel.

Dewilde, M. & Wyffels, F. 2001: De XII Apostelen. Archeologisch noodonderzoek langs de Rijselweg te Ieper (W.-VI.), *Archaeologia Mediaevalis* 24, 88.

Fierens, E. Duitse artilleriegranaten 1914-1918.

Fierens, E. Duitse ontstekingsbuizen 1914-1918.

Gheyle, W., Stichelbaut, B. & Verdegem, S. 2021: Loopgraven uit de Eerste Wereldoorlog. Syntheseonderzoek Archeologie. Agentschap Onroerend Erfgoed. Syntar nr. 2

12.1 ONLINE BRONNEN

[www.luchtfotografie 1914-1918.](http://www.luchtfotografie1914-1918.be)

[National Library of Scotland.](http://www.nationalarchives.gov.uk)

